Nr 242.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

3) lag om fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1935 (nr 234) med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten; samt

4) lag angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. och 19 § lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

Lag

om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

Härigenom förordnas, att lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, vilken lag med däri enligt lagarna den 4 juni 1926 (nr 148), den 1 juni 1928 (nr 145) och den 12 maj 1933 (nr 188) vidtagna ändringar gäller till och med den 30 juni 1938, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943; dock att dels 22 §[1] och 23 § 1 mom. jämte rubriken till förstnämnda paragraf skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock 23 § 2 och 5 mom. skola upphöra att gälla.

Försäljning i anledning av förverkande eller beslag m. m.

22 §.

Med spritdrycker — — — eller mera.

I fråga om förfarande med forslingsredskap, som jämlikt denna lag tages i beslag, skall vad i 21 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse; dock att farkost, som har en nettodräktighet av fem ton eller därutöver, må säljas först sedan frågan om dess förverkande blivit avgjord. Med egendom, som avses i 8 § 4 mom. denna lag, förfares, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, i överensstämmelse med de regler som gälla beträffande det forslingsredskap, varå egendomen anträffats. Finnes sådan egendom vara underkastad förskämning eller snar förstörelse, må den likväl alltid säljas innan frågan om dess förverkande blivit avgjord.

Utan hinder av vad i andra stycket sägs må generaltullstyrelsen, när i visst fall särskilda omständigheter därtill föranleda, bestämma, att förverkat forslingsredskap skall behållas av statsverket eller att med redskapet skall förfaras på sätt styrelsen eljest finner lämpligt.

---

[1] Senaste lydelse, se 1928: 145.

23 §.

1 mom. Av böter, som ådömas enligt denna lag eller, på grund av stadgandet i 9 §, jämlikt lagen om straff för olovlig varuinförsel, så ock av behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller av belopp, som utgivits i stället för sådan egendom, skall en tredjedel tillfalla kronan. Återstoden skall, då fråga är om böter, som ådömas på grund av stadgande i 1 kap., eller om försäljningssumman för eller värdet av egendom, som på grund av sådant stadgande dömts eller skolat dömas förverkad, ställas till generaltullstyrelsens förfogande att användas till det i 19 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel omförmälda ändamål och i annat fall fördelas med ena hälften till generaltullstyrelsen, att användas på sätt nyss sagts, och med andra hälften i Stockholm till överståthållarämbetet, i annan stad till magistraten samt eljest till länsstyrelsen, att i enlighet med föreskrifter, som Konungen utfärdar, användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig hantering av rusdrycker.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938. Hava dessförinnan böter ådömts, egendom förklarats förverkad eller belopp, svarande mot egendomens värde, utdömts eller har egendom före sagda dag blivit annorledes än genom domstols utslag förverkad, skola äldre bestämmelser angående fördelning av böter med mera fortfarande tillämpas, ändå att, i förstnämnda fall, frågan om böternas ådömande, egendomens förverkande eller gäldande av dess värde icke var slutligen avgjord vid tiden för lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

Härigenom förordnas, att lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, vilken förstnämnda lag med däri enligt lagen den 12 maj 1933 (nr 189) vidtagen ändring gäller till och med den 30 juni 1938, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943.

Förslag

till

Lag

om fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1935 (nr 234) med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten.

Härigenom förordnas, att lagen den 31 maj 1935 med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten, vilken lag gäller till och med den 30 juni 1938, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. och 19 § lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Härigenom förordnas, dels att i 12 § 2 mom. andra stycket lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel[1] orden »kustbevakningsinspektör, chef för kustbevakningsdistrikt» skola utbytas mot »kustbevakningschef, kustdistriktchef», dels ock att 19 § sagda lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

19 §.

Av böter, som ådömas enligt denna lag, så ock av behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller av belopp, som jämlikt 8 § utgivits i stället för sådan egendom, skall en tredjedel tillfalla kronan och återstoden ställas till generaltullstyrelsens förfogande att användas till uppmuntran av tulltjänstemän och polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig varuinförsel, eller eljest till ändamål, ägnat att främja upptäckandet av eller motverka sådan införsel.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1938. Hava dessförinnan böter ådömts, egendom förklarats förverkad eller belopp, svarande mot egendomens värde, utdömts, skola äldre bestämmelser angående fördelning av böter med mera fortfarande tillämpas, ändå att frågan om böternas ådömande, egendomens förverkande eller gäldande av dess värde icke var slutligen avgjord vid tiden för lagens ikraftträdande.

[1] Senaste lydelse av 12 § 2 mom., se 1933: 190.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 januari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet, i egenskap jämväl av t. f. chef för utrikesdepartementet, ävensom chefen för socialdepartementet, anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om *fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.*, samt anför därvid:

Åtgärder, som hittills vidtagits för bekämpande av spritsmuggling m. m.

Alltsedan början av 1920-talet har spritsmugglingen till Sverige haft en, särskilt inom vissa delar av landet, betydande omfattning. Detta förhållande har föranlett motåtgärder av skilda slag från statsmakternas sida. En särskild strafflagstiftning mot spritsmuggling har sålunda funnits erforderlig. Genom överenskommelser med främmande makter har man sökt hindra införseln av spritdrycker till Sverige. Och åtgärder ha vidtagits för att stärka de organ, som ha sig ålagt att bekämpa spritsmugglingen.

Vad angår strafflagstiftningen meddelades till en början i lag den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel, vid sidan av föreskrifter som avsågo smuggling i allmänhet, även särskilda straffbestämmelser rörande spritsmuggling. Och genom en samma dag utfärdad lag (nr 148) angående förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten stadgades förbud mot att med farkoster av mindre nettodräktighet än 120 ton införa dylika drycker till svenskt territorialvatten.

Dessa bestämmelser visade sig emellertid icke vara tillräckligt effektiva; de ersattes därför redan nästföljande år av en skärpt och utvidgad lagstiftning i ämnet. Genom lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, den s. k. spritinförsellagen, meddelades sålunda strängare straffbestämmelser mot smuggling av rusdrycker och förbjöds införsel av dylika drycker till svenskt

territorialvatten med farkoster av mindre nettodräktighet än 250 ton. Vidare stadgades i lagen straff för skilda slag av olovlig befattning med å ena sidan insmugglade rusdrycker och å andra sidan rusdrycker, som olovligen tillverkats eller olovligen renaturerats. Slutligen upptogos i spritinförsellagen bland annat särskilda bestämmelser om förverkande, vilka förut haft sin plats i en den 22 juni 1921 utfärdad förordning (nr 364) angående rusdryckers förverkande i vissa fall.

Den nya lagen, som i vissa, huvudsakligen processuella, delar hänvisade till varuinförsellagen, avsågs skola erhålla provisorisk karaktär och gällde till en början endast till och med den 30 juni 1926. Enligt särskilt stadgande sattes varuinförsellagen — försåvitt densamma icke på grund av nyssnämnda hänvisningar alltjämt vore att tillämpa — i fråga om smuggling av spritdrycker och vin ur kraft för den tid spritinförsellagen skulle gälla.

Spritinförsellagen erhöll emellertid sedermera gång efter annan fortsatt giltighet. Sålunda förordnades om förlängning genom lag den 4 juni 1926 (nr 148) för tiden till och med den 30 juni 1928, genom lag den 1 juni 1928 (nr 145) för tiden till och med den den 30 juni 1933 samt genom lag den 12 maj 1933 (nr 188) för tiden till och med den 30 juni 1938. I samband härmed genomfördes varje gång vissa ändringar i spritinförsellagen; bland annat skärptes straffbestämmelserna år 1928 och vidgades år 1933 förbudet mot införsel till svenskt territorialvatten, så att det kom att avse farkoster av mindre nettodräktighet än 500 ton.

Genom spritinförsellagen blev det straffrättsliga ingripandet mot spritsmugglingen i hög grad skärpt. Emellertid framhölls vid lagens tillkomst, att full effektivitet i bekämpandet av den olovliga spritinförseln knappast stode att vinna med mindre överenskommelse träffades staterna emellan att ömsesidigt stödja varandra i denna kamp. En sådan överenskommelse ansågs närmast böra gå ut på dels åtgärder i syfte att genom kontroll å utförseln av rusdrycker från ett land hindra tillförseln därav till ett annat, dels ömsesidigt erkännande av varje stats rätt att jämväl utanför sin territorialvattensgräns undersöka och beslagtaga smuggelfartyg.

Ett dylikt internationellt samarbete har sedermera kommit till stånd på grundval av en mellan samtliga Östersjöstater ävensom Norge den 19 augusti 1925 avslutad konvention, den s. k. Helsingforskonventionen.[1]

Denna konvention, vilken ratificerades av Finland, Norge och Sverige år 1925 samt av övriga konventionsstater under åren 1926, 1927 och 1929, avsåg åtgärder mot smuggling av alkoholvaror — den gemensamma benämningen å spritdrycker ävensom viner om mer än 18 volymprocent alkohol — samt innebar bland annat följande. Alkoholvaror skulle icke från något av konventionsländerna få utföras med fartyg av mindre nettodräktighet än 100 registerton, såvida icke vore fråga om maskindrivet fartyg i reguljär linjefart. För utförsel av alkoholvaror med fartyg av fördragsslutande stats nationalitet och av mindre nettodräktighet än 500 registerton skulle erfordras

[1] Sveriges överenskommelser med främmande makter 1925: 36.

särskilt tillstånd av myndighet i fartygets hemland. De fördragsslutande staterna förpliktade sig, var och en, att icke göra någon invändning mot att annan fördragsslutande stat tillämpade sina egna nationella lagar i fråga om fartyg, som uppenbarligen sysslade med smuggling och anträffades inom en zon, sträckande sig 12 sjömil från kusten eller därutanför belägna yttersta skär.

För Sverige ledde Helsingforskonventionen till utfärdandet den 27 november 1925 av dels en lag (nr 463) om utsträckt tillämpning av spritinförsellagen, dels ock två kungörelser (nr 464 och 465), innehållande den ena föreskrifter angående lagens ikraftträdande och den andra särskilda bestämmelser om utförsel från riket av rusdrycker.

Den nya lagen, som skulle gälla till och med den 30 juni 1926, stadgade i huvudsak, att om spritdrycker med fartyg av mindre nettodräktighet än 250 ton införts till farvatten, som låge utanför svenska territorialvattensgränsen och sträckte sig intill 12 sjömil från svenska kusten eller därutanför belägna yttersta skär, samt av omständigheterna uppenbarligen framginge att syftet med fartygets uppehåll i nämnda farvatten vore att företaga eller främja olovlig införsel av dryckerna till riket, skulle detta anses såsom olovlig införsel till svenskt territorialvatten. Lagen skulle emellertid icke tillämpas med avseende å fartyg av främmande nationalitet med mindre Konungen förordnade därom.

Enligt kungörelsen angående ikraftträdandet av 1925 års lag skulle lagen träda i kraft den 24 december 1925 och, såvitt anginge fartyg av främmande nationalitet, tillsvidare äga tillämpning allenast å fartyg av finsk och norsk nationalitet.

Kungörelsen med särskilda bestämmelser om utförsel från riket av rusdrycker innefattade stadganden, som voro erforderliga för att uppfylla de genom Helsingforskonventionen åtagna förpliktelserna i fråga om dylik utförsel. Jämväl denna författning trädde i kraft den 24 december 1925 och erhöll, såvitt angick fartyg av främmande nationalitet av nettodräktighet från och med 100 till 500 registerton, till en början tillämpning allenast å fartyg av finsk och norsk nationalitet.

Genom förut omförmälda lagar av den 4 juni 1926 (nr 148) och den 1 juni 1928 (nr 145) förlänades jämväl 1925 års lag fortsatt giltighet i enahanda ordning som tidigare angivits i fråga om spritinförsellagen, och genom lag den 12 maj 1933 (nr 189) förordnades att 1925 års lag skulle äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1938. Vid sistnämnda tillfälle genomfördes tillika den ändringen, att lagen gjordes tillämplig å fartyg av mindre nettodräktighet än 500 ton i stället för såsom tidigare å fartyg om mindre än 250 ton.

Att 1925 års lag och omförmälda bestämmelser angående utförselkontrollen till en början erhöllo tillämpning, förutom å svenska fartyg, allenast å fartyg av finsk eller norsk nationalitet sammanhängde med, att Helsingforskonventionen, enligt vad förut angivits, först ratificerades av Finland, Norge och Sverige. Allteftersom ratifikation tillkom jämväl från de övriga konven-

tionsstaternas sida, förordnades emellertid genom särskilda kungörelser, att 1925 års lag och kungörelsen med särskilda bestämmelser om utförsel från riket av rusdrycker skulle, kungörelsen i vad den avsåge utförsel med fartyg av nettodräktighet från och med 100 till 500 registerton, äga tillämpning jämväl å fartyg, tillhörande dessa stater.

Den omständigheten att Helsingforskonventionen i fråga om fartyg av nettodräktighet från och med 100 till 500 registerton föreskrev utförselkontroll endast såframt fartyget tillhörde någon av de fördragsslutande staterna, visade sig ägnad att i hög grad förringa värdet av konventionen; den illegala trafiken kunde sålunda i stor utsträckning fortgå med hjälp av fartyg av annan nationalitet.

För att undanröja detta missförhållande ha på vissa håll vidtagits ytterligare åtgärder i konventionens syfte. I Tyskland ha sålunda utfärdats särskilda bestämmelser till förebyggande av illegal spritexport från landets hamnar med resultat, att dylik utförsel praktiskt sett lär ha upphört. Efter förhandlingar på svenskt föranledande har vidare exporten sjöledes av sprit från Polen och Danzig underkastats särskilda bestämmelser, gällande från och med den 30 oktober 1936 och innebärande, förutom annat, att utförselkontroll utan undantag äger rum beträffande fartyg om mellan 100 och 500 ton. Slutligen har under år 1937 mellan Sverige och Finland, å ena, samt Estland, å andra sidan, träffats en överenskommelse av innebörd bland annat, att jämväl den estniska regeringen skall anordna utförselkontroll efter i stort sett samma grunder som i Polen och Danzig, dock att denna kontroll skall gälla även fartyg om mer än 500 registerton samt omfatta jämväl landväga utförsel.

Utöver vad nu berörts ha under senare år mellan Sverige, å ena, samt Finland och Danmark, å andra sidan, avslutats särskilda överenskommelser i syfte att för spritsmugglingens bekämpande få till stånd ett närmare samarbete mellan respektive länders bevakningspersonal. En dylik överenskommelse, avseende gemensam bevakning genom finsk och svensk personal i vattenområdet mellan Sverige och Åland, träffades med Finland den 29 december 1933,[1] och en överenskommelse om motsvarande åtgärder från svensk och dansk sida i fråga om de båda ländernas territorialvatten i Öresund och i vissa delar av Kattegatt och Östersjön avslutades med Danmark den 28 oktober 1935.[2]

Närmast med anledning av förstnämnda överenskommelse utfärdades den 23 mars 1934 en lag (nr 53) om rätt för Konungen att meddela föreskrift om utländsk bevakningspersonals likställdhet i vissa fall med svenska tulltjänstemän; och med stöd av denna lag utfärdades sedermera särskilda kungörelser av den 3 april 1934 (nr 65) och den 24 januari 1936 (nr 13) med föreskrifter i anledning av de nu omförmälda överenskommelserna. Enligt dessa kungörelser äger — om än med vissa betydelsefulla inskränkningar — finsk

[1] Sveriges överenskommelser med främmande makter 1934: 1.
[2] » » » » » 1936: 2.

respektive dansk bevakningspersonal samma rätt att å ifrågavarande vattenområden verkställa beslag, som enligt spritinförsellagen samt lagen om utsträckt tillämpning av nämnda lag tillkommer svenska tulltjänstemän.

Enahanda syfte, som man genom nyss berörda åtgärder velat tillgodose, kan i viss mån sägas ligga till grund jämväl för en den 31 maj 1935 utfärdad lag (nr 234) med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten. Angående innebörden av denna lag må anmärkas följande.

Förut har angivits, att spritinförsellagen stadgar förbud mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten med farkost av mindre nettodräktighet än 500 ton. Undantag från förbudet medgives emellertid beträffande viss genomfart i Öresund, såframt av omständigheterna uppenbarligen framgår, att de medförda dryckerna icke äro avsedda att olovligen införas till riket. Under sistnämnda förutsättning skall, då förbudet eljest överträdes, straff ådömas enligt en lindrigare straffskala, varjämte befrielse medgives från eljest stadgad förverkandepåföljd. Det har anmärkts såsom otillfredsställande, att dessa undantagsbestämmelser kunde vinna tillämpning även beträffande smugglarfartyg, nämligen i de fall, då dessa riktade sin verksamhet mot annat land än Sverige. Särskilt har bestämmelsernas avfattning ansetts ägnad att vålla svårigheter när åtgärderna för spritsmugglingens bekämpande toge formen av samverkan mellan Sverige och dess grannländer. Genom 1935 års lag har fördenskull föreskrivits, att berörda undantagsbestämmelser, i den mån Konungen så förordnar, icke skola äga tillämpning vid införsel till område inom territorialvattnet, i fråga om vilket avtal med främmande stat om gemensam bevakning för bekämpande av olovlig införsel av alkoholvaror träffats, med mindre av omständigheterna tillika uppenbarligen framgår, att dryckerna icke äro eller varit avsedda att olovligen införas till den stat, med vilken avtalet ingåtts.

Då spritinförsellagen för närvarande gäller endast till och med den 30 juni 1938, har jämväl giltighetstiden för 1935 års lag på motsvarande sätt begränsats. — Förordnande, som avses i sistnämnda lag, har i anslutning till avtalet med Danmark meddelats beträffande den del av territorialvattnet, där bevakningen skall ombesörjas gemensamt av svensk och dansk personal. Bestämmelser härutinnan återfinnas i den förenämnda kungörelsen av den 24 januari 1936.

Det inledda samarbetet mellan svensk samt finsk och dansk bevakningspersonal har uppenbarligen medfört ökade möjligheter att komma till rätta med spritsmugglingen. Emellertid ha statsmakterna i vårt land funnit erforderligt att även genom vissa organisatoriska förändringar i övrigt sörja för att kampen mot spritsmuggling och annan olaga rusdryckshantering må kunna fullföljas med tillbörlig skärpa. De här åsyftade ändringarna, som beslutades under år 1937, ha avseende å såväl polismyndigheternas verksamhet mot olovlig rusdryckshantering som kustbevakningens organisation. De skola såvitt angår polisverksamheten genomföras den

1 juli 1938 men ha i fråga om kustbevakningen ägt tillämpning sedan ingången av juli månad 1937.

Med ifrågavarande omläggning har ej avsetts att rubba den hittills vedertagna fördelningen av arbetsuppgifter mellan tull- och polispersonal. Den verksamhet, som vid sidan av kustbevakningens arbete erfordras för bekämpande av olaga sprittrafik, skall sålunda fortfarande i första hand åvila de lokala polismyndigheterna. För att bereda polisen förstärkning i detta arbete skall emellertid — såsom en ersättning för den s. k. spritpolisen, vilken skall avvecklas — statspolisen utökas med viss personal, avsedd att huvudsakligen användas för spaning och annan undersökning rörande olovlig rusdryckshantering. Härigenom har man ansett sig kunna vinna ett bättre samarbete mellan de olika organisationerna ävensom ökade förutsättningar för ett skärpt ingripande mot lönnbränning och andra brott mot spritlagstiftningen, som icke stå i samband med smuggling. Vad angår kustbevakningen innebär omläggningen, förutom betydelsefulla ändringar i fråga om den centrala och lokala ledningen, att å vissa kuststräckor anordnas ett mera koncentrerat men samtidigt rörligare bevakningssystem, byggt på ett minskat antal posteringar med större personalstyrka och förstärkt materielutrustning.

Emellertid ha under de senaste åren i skilda sammanhang framställts förslag om ytterligare ändringar i spritsmugglingslagstiftningen.

Redan år 1933 — alltså samma år som spritinförsellagen senast erhöll förlängd giltighet — anhöll riksdagen i skrivelse (nr 312) till Kungl. Maj:t om »utredning rörande ytterligare åtgärder för bekämpande av smugglingen av alkoholvaror samt vidtagande av de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda». Härvid åsyftades väl särskilt sådana förbättringar i organisatoriskt hänseende, som sedermera blivit föremål för statsmakternas beslut. Men i de utskottsutlåtanden (första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 15, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6), som lågo till grund för riksdagens skrivelse, omnämndes tillika bland spörsmål, som borde närmare undersökas, frågan om skärpning av straffen för »medverkan vid smuggling» samt förutsättningarna för ett fortsatt utbyggande av Helsingforskonventionen m. m.[1]

Då sedermera — jämlikt Kungl. Maj:ts den 21 december 1933 givna bemyndigande — åt tillkallade sakkunniga[2] uppdrogs att verkställa utredning rörande organisationen av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. framhölls i direktiven, att även spörsmål berörande lagstiftningen mot den olaga rusdryckshanteringen borde under utredningen upptagas till behandling i den mån sådant påkallades med hänsyn till organisationsproblemen eller eljest prövades erforderligt. I enlighet härmed framlade de sakkunniga — vilka efter verkställd utredning

[1] Jämför även motionerna I: 159 och II: 305 vid 1933 års riksdag.

[2] Ledamoten av riksdagens första kammare, dåvarande t. f. överdirektören, numera generaldirektören Sam Larsson (ordförande), byråchefen K. F. Leander, ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören O. E. Olovson och polisintendenten A. F. Zetterquist.

avgåvo *betänkande* i ämnet den 14 juni 1935 (Statens offentliga utredningar 1935: 24) — förslag jämväl om ändring av vissa straffbestämmelser i spritinförsellagen, om ändrade bestämmelser rörande försäljning av forslingsredskap, som jämlikt samma lag tagits i beslag, samt om indragning av sådan andel i böter m. m., som enligt spritinförsellagen och varuinförsellagen tillkommer beslagare.

Det sist omnämnda spörsmålet upptogs sedermera ånyo till behandling i en av särskilda sakkunniga[1] den 31 oktober 1936 avgiven *promemoria* rörande förstärkning av statspolisorganisationen i syfte att bereda ökade möjligheter för ett effektivt bekämpande av olika former av olovlig rusdryckshantering. Och frågan om ändring av straffbestämmelserna i spritinförsellagen — jämte övriga rusdrycksförfattningar — gjordes till föremål för en ingående undersökning i en av generaltullstyrelsen den 11 maj 1936 till Kungl. Maj:t avlåten *framställning,* däri hemställdes att frågan om skärpta åtgärder mot yrkesmässig spritsmuggling och annan olaga sprithantering måtte göras till föremål för ytterligare utredning.

Slutligen hemställdes i vissa av de *yttranden,* som efter skilda remisser avgåvos över 1935 års betänkande, 1936 års promemoria och generaltullstyrelsens nyssnämnda framställning, om ändringar i spritsmugglingslagstiftningen jämväl i andra avseenden än som i det föregående berörts.

Med hänsyn till de sålunda framkomna ändringsyrkandena och då, såsom tidigare angivits, spritinförsellagen ävensom lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av spritinförsellagen och lagen den 31 maj 1935 med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten erhållit giltighet endast till och med den 30 juni 1938, har inom finansdepartementet verkställts utredning *dels* angående behovet av en ytterligare förlängning av giltighetstiden för sagda lagstiftning, *dels* angående de ändringar, som lämpligen borde genomföras i samband med beslut om en dylik förlängning. Resultatet av denna utredning har sammanfattats i en under hösten 1937 inom finansdepartementet upprättad *promemoria,* vid vilken fogats utkast till

1:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

3:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1935 (nr 234) med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten; och

4:o) lag angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. och 19 § lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

---

[1] Borgmästaren J. Laurin (ordförande), numera polismästaren A. K. E. Ros och sekreteraren, numera byrådirektören hos generaltullstyrelsen V. M. J. Fahlander.

Över de sålunda upprättade lagutkasten med åtföljande promemoria ha generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen efter remiss avgivit utlåtanden.

Till en början torde jag nu få ingå på frågan om fortsatt tillämpning av den särskilda spritsmugglingslagstiftningen.

Fortsatt tillämpning av den särskilda lagstiftningen mot spritsmuggling.

I den inom finansdepartementet upprättade promemorian förordades, att spritinförsellagen ävensom lagen den 27 november 1925 om utsträckt tillämpning av spritinförsellagen och lagen den 31 maj 1935 med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten måtte erhålla fortsatt giltighet för en tid av förslagsvis ytterligare fem år, eller sålunda till och med den 30 juni 1943. I promemorian anfördes härutinnan följande:

Det torde få anses ofrånkomligt, att giltighetstiden för ifrågavarande lagstiftning bör ytterligare förlängas. I sådant hänseende må erinras, att Helsingforskonventionen och senare ingångna överenskommelser ingalunda varit tillräckliga för att undanröja förutsättningarna för spritsmuggling. Så ha exempelvis spritsmugglingsfartyg om mellan 100 och 500 ton kunnat undandraga sig Helsingforskonventionens bestämmelser genom att gå under flagga, tillhörande annan än fördragsslutande stat. Utan hinder av nämnda konvention ha vidare — där ej såsom i Estland särskilda motåtgärder vidtagits — fartyg, mätande över 500 ton, kunnat utföra sprit från konventionsstaternas hamnar för att sedermera å internationellt farvatten överlämna lasten till mindre fartyg, med vilka smugglingen verkställts. Från stater, vilka icke undertecknat Helsingforskonventionen, har slutligen spritexport obehindrat kunnat ske utan att fartygens tontal härvid haft något att betyda ur kontrollsynpunkt. Den trafik, som på dessa vägar kunnat fortgå, har icke varit av obetydlig omfattning. Enligt inhämtade upplysningar ha sålunda enbart under tiden den 20 juli—den 20 september 1937 minst 80,000 liter smuggelsprit sålts från spritfartyg i Östersjön.

Om det under dessa förhållanden icke kan råda någon tvekan om att ifrågavarande lagstiftning bör ytterligare förlängas, återstår att avgöra, huruvida lagstiftningen även i fortsättningen bör gälla endast för viss begränsad tid eller om densamma tilläventyrs bör göras permanent. Härvid må till en början erinras om skälen för att lagstiftningen hittills förlänats allenast provisorisk karaktär.

Enligt vad tidigare omnämnts erhöll spritinförsellagen — och såsom en följd härav även 1925 års lag — första gången giltighet endast för tiden till och med den 30 juni 1926. Anledningen härtill var, att man hyste allvarliga betänkligheter mot att genomföra en lagstiftning, som gick så långt i olika hänseenden som spritinförsellagen. För en tid ansågos dessa betänkligheter dock kunna lämnas å sido i förhoppning att, som det hette, mycket kraftiga åtgärder, gällande under en kortare tid, skulle göra det möjligt att sedermera återgå till en mindre hårdhänt lagstiftning.[1] Dessa förhoppningar blevo emellertid icke infriade. Fastmer ansågs det påkallat att senare genomföra

[1] Jämför proposition nr 223 år 1924, sid. 27.

skärpningar i lagstiftningen i olika hänseenden; och vid de tillfällen, då fråga uppkom om förlängning av spritinförsellagens giltighetstid, fann man sig böra utgå från, att lagstiftningen icke skulle kunna undvaras under en avsevärd tid framåt. Att lagstiftningen emellertid icke heller vid dessa tillfällen gjordes permanent motiverades till en början — 1926 och 1928 — med att Helsingforskonventionens verkningar borde avvaktas, innan lagstiftningen erhölle sin slutliga utformning. Och år 1933 — då beslut om förlängning senast fattades — framhölls, att det syntes förenat med vissa fördelar att gång efter annan få lagen prövad med hänsyn till de olika former, under vilka den olovliga sprithanteringen visat sig uppträda.

Sistnämnda skäl kan tydligen alltjämt åberopas till stöd för ett fortsatt provisorium. Även ur andra synpunkter lärer emellertid få anses påkallat, att lagstiftningen icke heller denna gång förlänas giltighet annorledes än för en viss begränsad tid. Härutinnan må följande anmärkas.

Förekomsten av spritsmuggling i vårt land är uppenbarligen betingad icke blott av möjligheterna att kringgå de bestämmelser, som på skilda håll utfärdats i syfte att hindra utförseln av spritdrycker, utan jämväl av utsikterna att här finna avsättning för den illegala spriten. I sistnämnda hänseende har man ansett, att det gällande restriktionssystemet i fråga om försäljning av rusdrycker på ett avgörande sätt medverkat till att spritsmugglingen överhuvud kunnat få en mera avsevärd omfattning. Huvudparten av den insmugglade spriten antages sålunda ha funnit köpare bland personer, som antingen icke nått den ålder att motbok enligt på orten gällande bestämmelser kunnat erhållas eller också avstängts från inköp eller fått inköpsrätten minskad.

Detta förhållande har i viss mån beaktats i samband med att nya riktlinjer numera fastställts för rusdrycksförsäljningens anordnande. Som ett allmänt omdöme om den nya lagstiftningen på detta område kan också sägas, att den syftar till en för landet i dess helhet mera likformig och måttfull tillämpning av försäljningsrestriktionerna. Särskilt må härutinnan framhållas, att kommunerna, som hittills kunnat föreskriva villkor för försäljningens handhavande, exempelvis i form av ålders- eller skattestreck, icke vidare tillerkänts någon befogenhet i detta avseende. Med hänsyn härtill kan det icke anses uteslutet, att den nya lagstiftningen skall visa sig ägnad att leda till en minskad efterfrågan på smuggelsprit och därmed även till en nedgång i spritsmugglingen. Om så kan väntas bliva fallet, måste det emellertid också av denna anledning anses välbetänkt att alltjämt avstå från att giva spritsmugglingslagstiftningen en mera definitiv utformning.

Den nya försäljningslagstiftningen träder i kraft den 1 oktober 1938. Då verkningarna av densamma i nyss berörda hänseende väl först efter några år torde kunna överblickas, synes det lämpligt, att spritinförsellagen och övriga därmed sammanhängande lagar nu erhålla fortsatt giltighet för en tid av förslagsvis ytterligare fem år, eller sålunda till och med den 30 juni 1943.

Departementschefen. Vad sålunda i promemorian föreslagits har ej föranlett erinran från generaltullstyrelsens och kontrollstyrelsens sida. Även för min del vill jag tillstyrka, att ifrågavarande lagstiftning nu erhåller fortsatt giltighet för tiden till och med den 30 juni 1943.

Jag övergår härefter till frågan om de författningsändringar, som i detta sammanhang synas böra komma under övervägande. Ehuru jag icke nu ämnar föreslå någon ändring av straffbestämmelserna i spritinförsellagen, torde det härvid vara erforderligt att till en början i korthet beröra jämväl de förut anmärkta förslagen om straffskärpning i olika hänseenden m. m.

Ändring av vissa bestämmelser i spritinförsellagen och varuinförsellagen.

Ifrågasatt skärpning av straffbestämmelserna i spritinförsellagen m. m.

I spritinförsellagen stadgas straff för olovlig införsel i 1 §, för olovlig befattning med olovligen införda drycker i 5 § och för olovlig befattning med olovligen tillverkade eller olovligen renaturerade drycker i 10 §. Särskilda straffbestämmelser för upprepad förbrytelse hade i spritinförsellagen ursprungligen meddelats endast med avseende å olovlig införsel. År 1928 infördes emellertid sådana bestämmelser även i fråga om olovlig befattning, och tillades därvid brott enligt 1 och 5 §§ återfallsverkan i förhållande till varandra, varjämte olovlig brännvinstillverkning och vissa därmed likställda brott gjordes återfallsgrundande i förhållande till brott enligt 10 §.

I *1935 års betänkande* hade föreslagits sådan ändring av straffbestämmelserna i spritinförsellagen att *dels* brott enligt 1, 5 och 10 §§ måtte tilläggas återfallsverkan i förhållande till varandra, *dels* straff för olovlig rusdrycksförsäljning, olovlig brännvinstillverkning och vissa därmed likställda brott måtte göras återfallsgrundande i förhållande till brott enligt 1, 5 och 10 §§ spritinförsellagen (sid. 143—146 samt sid. 177 och 178 i betänkandet).

Förslaget i denna del föranledde särskilt uttalande endast i ett relativt fåtal av de över betänkandet avgivna *yttrandena*. Uttryckligen tillstyrktes förslaget av kontrollstyrelsen och nykterhetsnämndernas centralkommitté. Generaltullstyrelsen förklarade sig visserligen icke ha något att erinra mot förslaget men förordade, att tillsvidare finge anstå med dess genomförande i avbidan på slutförandet av en inom styrelsen igångsatt utredning rörande vissa närstående spörsmål. I några yttranden framställdes principiella erinringar mot förslaget eller framhölls, att detsamma icke borde genomföras utan att samtidigt vidtoges åtgärder i syfte att registrering måtte ske beträffande samtliga brott, som skulle verka återfallsgrundande.

I sin förenämnda, den 11 maj 1936 till Kungl. Maj:t avlåtna framställning förordade sedermera *generaltullstyrelsen* dels införande av särskilda minimistraff för vissa kvalificerade spritsmugglingsbrott, dels beredande av ökad möjlighet att använda tvångsarbete i fråga om yrkessmugglare. Dessa utvägar kunde, enligt vad styrelsen uttalade, komma i betraktande antingen var för sig eller vid sidan av varandra.

Den ifrågavarande straffskärpningen borde enligt styrelsens mening lämpligen innefatta, att straffet bestämdes för olovlig införsel, som skett i större omfattning eller yrkesmässigt, att utgöra vid förstagångsförbrytelse fängelse ej under fyra månader eller straffarbete i högst ett år[1] och vid återfall fängelse ej under sex månader eller straffarbete från och med tre månader till och med två år.[2] Vidare borde straffet för olovlig befattning enligt 5 § spritinförsellagen, därest den olovliga befattningen skett i större omfatt-

[1] Nu normerade böter eller fängelse högst ett år eller straffarbete högst ett år.

[2] Nu enligt 1 § 4 mom. första stycket i motsvarande fall fängelse eller straffarbete högst två år.

ning eller yrkesmässigt, skärpas till fängelse ej under två månader eller straffarbete i högst ett år vid förstagångsförbrytelse[1] samt fängelse ej under fyra månader eller straffarbete från och med två månader till och med två år vid återfall.[2] Enligt styrelsens uppfattning kunde knappast föreligga anledning att — såsom fallet kan bliva redan med tillämpning av gällande bestämmelser — bedöma olovlig tillverkning av brännvin eller olovlig befattning med sålunda tillverkat brännvin eller olovlig rusdrycksförsäljning, som skedde i större omfattning eller yrkesmässigt, lindrigare än de kvalificerade spritsmugglingsbrotten. Därest den föreslagna skärpningen av straffen enligt 1 och 5 §§ spritinförsellagen genomfördes, borde därför en omarbetning av samtliga författningar angående olovlig rusdryckshantering bliva erforderlig.

Med avseende å de förutsättningar, under vilka tvångsarbete borde ifrågakomma, förordade styrelsen ett stadgande av innehåll, att tvångsarbete skulle ådömas den, som två eller flera gånger fällts till straff för brott, som avsåges i 1 eller 5 § spritinförsellagen, och därefter ånyo beträddes med olovlig införsel av spritdrycker eller vin eller olovlig befattning med olovligen införda sådana drycker, såframt av omständigheterna uppenbarligen framginge, att dryckerna vore ämnade att säljas. I händelse bestämmelser meddelades om vidgad användning av iterationsstraff, på sätt föreslagits i 1935 års betänkande, borde förutsättningarna för ådömande av tvångsarbete på motsvarande sätt jämkas. Vidare borde användningen av tvångsarbete utsträckas även till personer, som sysslade med annan olaga sprithantering än spritsmuggling. Styrelsen erinrade, att tvångsarbete kunde tänkas ifrågakomma antingen vid sidan av eller i stället för straff. En anordning, enligt vilken tvångsarbete skulle träda i stället för straff, ansåge styrelsen dock komma att närmare ansluta sig till nuvarande tillämpning på området; där verkställighet av frihetsstraff ifrågakomme vid frigivande från tvångsarbetsanstalt, bleve sålunda frihetsstraffet såsom regel nådevägen efterskänkt.

Styrelsen grundade sin framställning bland annat på en statistisk undersökning rörande de under åren 1932—1935 i första instans avdömda spritsmugglingsmålen. I anslutning härtill uttalade styrelsen, att en fortgående minskning kunnat iakttagas i fråga om antalet personer, som under sagda tid dömts för olovlig införsel eller olovlig befattning. Huruvida denna tendens skulle bliva bestående, ansåge styrelsen vanskligt att avgöra; nära till hands låge emellertid att antaga, att den särskilt under senare år märkbara nedgången i spritsmugglingen stode i samband med den samtidigt inträdda konjunkturförbättringen. Huru därmed än kunde förhålla sig, ansåge styrelsen att man av flera skäl alltjämt finge räkna med en yrkesmässig spritsmuggling till Sverige i sådan omfattning, att de nuvarande straffbestämmelsernas effektivitet förtjänade ett närmare övervägande. I detta hänseende anmärkte styrelsen, att straffbestämmelserna visserligen undan för undan gjorts strängare och att jämväl en viss tendens till skärpning vid straffmätningen gjort sig gällande. Då styrelsen det oaktat ansåge gällande straffbestämmelser, sådana de av domstolarna i allmänhet tillämpades, icke vara tillräckligt verksamma ur preventiv synpunkt, berodde detta bland annat därpå, att den olaga sprithanteringen nu i större utsträckning än tidigare bedreves av per-

[1] Nu normerade böter eller fängelse högst ett år.

[2] Nu fängelse eller straffarbete högst två år.

soner med allmänt kriminell läggning. En stor procent av dem, som beträddes med smuggling eller langning av sprit, utgjordes sålunda av lösdrivare, soutenörer eller för brott straffade personer.

Över generaltullstyrelsens framställning avgåvos, efter remiss, *utlåtanden* från samtliga dåvarande hovrätter, justitiekanslersämbetet, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet, vissa länsstyrelser och rådhusrätter ävensom föreningen Sveriges stadsdomare m. fl. Yttrandena gåvo uttryck för vitt skilda meningar i fråga om lämpligheten av de av generaltullstyrelsen föreslagna åtgärderna. Rörande det närmare innehållet i yttrandena må i detta sammanhang endast framhållas, att jämväl vissa av de myndigheter, som direkt avstyrkte en straffskärpning i enlighet med styrelsens förslag, i allt fall funno en allmän översyn av rusdrycksförfattningarnas straffbestämmelser påkallad med hänsyn till den olikformiga och inkonsekventa utformning som dessa, särskilt iterationsbestämmelserna, erhållit.

I den inom finansdepartementet utarbetade *promemorian* anmärktes, att en särskild utredning i anslutning till generaltullstyrelsens förslag i nuvarande läge ej syntes erforderlig. Härom yttrades i promemorian närmare:

Frågan om en särskild straffrättslig skyddsåtgärd mot brottslingar av lösdrivartyp är för närvarande under utredning inom justitiedepartementet. Denna utredning lär komma att leda till ett lagförslag, enligt vilket vissa återfallsförbrytare och jämväl vissa förstagångsförbrytare i stället för att dömas till vanligt frihetsstraff skulle kunna dömas till intagande i en särskild arbetsanstalt. Sådant intagande — vilket alltefter de olika fallens beskaffenhet skulle avse en minimitid av ett eller två år och en maximitid av respektive två eller fyra år, med möjlighet i båda fallen till förlängning med ett år — skulle ifrågakomma beträffande personer, vilkas brottslighet finge antagas huvudsakligen vara ett utslag av eller stå i samband med deras böjelse för ett lättjefullt eller oordnat levnadssätt. En ytterligare förutsättning för tillämpning av den nya skyddsåtgärden skulle vara, att det med hänsyn till nyss antydda och eljest föreliggande omständigheter funnes lämpligare att intaga vederbörande i arbetsanstalt än att ådöma honom vanligt frihetsstraff.[1]

Då bestämmelser av denna innebörd måste antagas bliva tillämpliga bland annat i fråga om förbrytare av de kategorier, som företrädesvis avses i generaltullstyrelsens framställning, är det tydligt, att den tillämnade lagstiftningen skulle vara ägnad att i allt väsentligt tillgodose de önskemål, som legat till grund för styrelsens förslag.

Förslaget om införande av särskilda minimistraff för kvalificerade brott mot rusdrycksförfattningarna torde under angivna omständigheter så mycket mindre böra komma under övervägande som detta förslag i och för sig synes ägnat att ingiva allvarliga betänkligheter.

I promemorian framhölls emellertid vidare, att en ändring av rusdrycksförfattningarnas straffbestämmelser ur andra synpunkter finge anses önskvärd. För vinnande av större likformighet i närmare antydda hänseenden borde dessa författningar sålunda i ett sammanhang göras till föremål för överarbetning. Den utredning, som för sådant ändamål kunde finnas er-

[1] Jämför *Schlyter* i Svensk juristtidning, årg. 1937, sid. 784 ff. *Anm. i promemorian.*

forderlig och som — enligt vad i promemorian uttalades — borde anförtros åt särskilda sakkunniga, förmodades emellertid komma att bliva tämligen omfattande. Det ansågs därför uteslutet, att hithörande spörsmål skulle kunna avgöras i samband med den nu föreliggande frågan om förlängning av spritinförsellagens giltighetstid. Enligt promemorian syntes för övrigt av olika anledningar, särskilt den omständigheten att fråga kunde uppkomma om införande av nya straffbestämmelser för olovlig befattning med motbokssprit, lämpligt att med den förordade utredningen finge anstå, intill dess erfarenhet kunnat vinnas om verkningarna av den nya rusdrycksförsäljningsförordningen.

Vad särskilt angår iterationsbestämmelserna uttalades i promemorian, att hinder väl icke syntes möta att redan nu genomföra en ändring i spritinförsellagen av den innebörd, som angivits i 1935 års betänkande, åtminstone försåvitt samtidigt vidtoges en därav påkallad utvidgning i fråga om registrering av återfallsgrundande brott. Behovet av en dylik ändring kunde enligt promemorian dock ej anses så trängande, att denna fråga borde utbrytas till särskild behandling, utan borde även därmed kunna anstå, till dess rusdrycksförfattningarna i ett större sammanhang kunde bliva föremål för omarbetning.

I sitt yttrande över promemorian har *generaltullstyrelsen* i förevarande hänseende allenast betonat angelägenheten av att de önskemål om verksammare lagbestämmelser mot den yrkesmässiga olaga sprithanteringen, som låge till grund för styrelsens förenämnda framställning, måtte bliva tillgodosedda, i första hand såvitt det ankomme på resultatet av den inom justitiedepartementet pågående utredningen om särskild straffrättslig skyddsåtgärd mot brottslingar av lösdrivartyp. Styrelsen erinrar, att statsmakterna, för fullföljande med erforderlig skärpa av kampen mot den olaga sprithanteringen, nyligen funnit omfattande organisationsåtgärder erforderliga. Av icke mindre vikt vore, att den sålunda uppbyggda organisationen i sitt arbete finge stödjas av tillräckligt verksamma lagbestämmelser.

Kontrollstyrelsen, som anslutit sig till vad i promemorian uttalats rörande den ifrågasatta skärpningen av straffbestämmelserna i spritinförsellagen samt rörande önskvärdheten av utredning till åstadkommande av likartad utformning av straffbestämmelserna i samtliga rusdrycksförfattningar, har emellertid funnit sig böra föreslå, att viss ändring av straffbestämmelserna i spritinförsellagen redan i förevarande sammanhang måtte komma under övervägande.

I detta hänseende må till en början anmärkas, hurusom enligt 11 § 2 mom. spritinförsellagen spritdrycker och vin, vilka, utan att ha olovligen införts eller olovligen tillverkats, uppenbarligen åtkommits genom olovlig överlåtelse av dryckerna eller av inköpsrätt till dryckerna, skola vara förverkade, därest de anträffas under sådana omständigheter att det är uppenbart, att de äro avsedda att i befintligt eller förarbetat skick olovligen avyttras. Vi-

dare må erinras, hurusom enligt gällande rusdrycksförsäljningsförordning — liksom enligt nya rusdrycksförsäljningsförordningen — i fall, då någon beträdes med olovlig rusdrycksförsäljning, »å försäljningsstället med därtill hörande lägenheter befintliga eller eljest för försäljning avsedda rusdrycker» skola vara förbrutna.

Redan i yttrande över 1935 års betänkande hade kontrollstyrelsen förordat sådan ändring av 11 § 2 mom. spritinförsellagen, att »motbokssprit», som uppenbarligen åtkommits på olovligt sätt, skulle vara förverkad, oavsett huruvida densamma vore avsedd att olovligen avyttras eller ej. För den händelse spriten uppenbarligen vore avsedd att säljas borde, enligt vad styrelsen vidare anförde, följa enahanda straff som enligt 10 § 1 mom. spritinförsellagen drabbade den, som innehade olovligen tillverkad sprit.

Till stöd för dessa yrkanden anfördes bland annat följande:

Under de senaste åren hade en viss nedgång kunnat konstateras i den olaga införseln av spritdrycker och handeln med olagligt införda spritdrycker. Någon motsvarande nedgång i den olaga handeln med motbokssprit syntes däremot ej vara för handen. Innehav av motbokssprit, avsedd för dylik illojal hantering, vore emellertid icke straffbelagt, och dryckerna vore i andra än de sällsynta fall, där polismyndigheterna lyckades åstadkomma bevisning om olaga försäljning, underkastade beslag blott om dryckerna anträffades under sådana omständigheter, att det vore uppenbart, att de vore avsedda att i befintligt eller förarbetat skick olovligen avyttras. Den olaga handeln med motbokssprit hade därför kunnat fortgå under för utövarna långt riskfriare former än handeln med smuggelsprit. Enligt kontrollstyrelsens mening skulle rättssäkerheten näppeligen äventyras, om det nämnda rekvisitet helt undanröjdes och således motbokssprit, som uppenbarligen olovligen åtkommits, redan i denna egenskap vore underkastad beslag. Förelåge jämväl det andra rekvisit, som nu vore erforderligt för beslag, syntes icke endast beslag böra stadgas utan också sådant straffansvar, som enligt 10 § 1 mom. drabbade den, som innehade lönnbränd sprit.

I sitt senaste utlåtande framställer styrelsen ånyo samma yrkanden samt anför till ytterligare motivering härför följande:

Under den tid, som förflutit, sedan det förra yttrandet avgavs, har den i sagda yttrande angivna tendensen blivit ännu mera utpräglad. Enligt uppgifter, som lämnats kontrollstyrelsen av spritpolisen i Stockholm, påträffas numera hos personer, som misstänkas för utövning av olaga sprithantering, endast sällan någon smuggelsprit men däremot ofta motbokssprit. Möjligheten att rättsligt ingripa mot dem, som sålunda inneha motbokssprit, även i fall då densamma icke inköpts å egen motbok, är med nuvarande lagstiftning ringa. Den olaga handeln med motbokssprit kan därför fortgå ganska öppet.

Även om det icke är möjligt att utbygga bestämmelserna mot den olaga handeln med motbokssprit med bestämmelser i alla hänseenden likartade med dem som avse den insmugglade eller den olagligt tillverkade spriten, synes en modifikation av straff- och beslagsbestämmelserna i den riktning, som föreslogs i förut berörda yttrande, emellertid kunna ske, utan att det allmänna rättsmedvetandet trädes för nära. Den synes därjämte vara ägnad att underlätta polismyndigheternas arbete att förhindra den olaga handeln med motbokssprit.

Departements-chefen.

På sätt antytts i den inom finansdepartementet upprättade promemorian kan den inom justitiedepartementet pågående utredningen väntas leda till förslag om införande av en särskild straffrättslig skyddsåtgärd, avsedd att användas bland annat gentemot vissa spritsmugglare och därmed likställda brottslingar. Med hänsyn härtill torde det icke böra ifrågakomma att för närvarande vidtaga några genomgående skärpningar av rusdrycksförfattningarnas straffbestämmelser. Det måste sålunda anses uteslutet att nu tänka sig genomförande av åtgärder av den beskaffenhet, som förordats i generaltullstyrelsens år 1936 avgivna framställning. Men även befogenheten av en straffskärpning av den mera begränsade innebörd, som föreslagits i 1935 års betänkande, kan tänkas vara beroende av resultatet av den inom justitiedepartementet bedrivna utredningen, varför icke heller i detta hänseende nu synes böra ifrågakomma någon ändring.

Vad härefter angår kontrollstyrelsens förslag om införande av straff och förverkandepåföljd — i den mån sådan påföljd ej redan nu är stadgad — för den som innehar »motbokssprit», vilken uppenbarligen åtkommits på olovligt sätt, är detta förslag helt visst förtjänt att beaktas. Jag är emellertid icke beredd att utan närmare utredning tillstyrka en författningsändring på denna punkt. Frågan huruvida och i vad mån straff eller annan påföljd bör drabba köpare och annan innehavare av motbokssprit i här avsedda fall, kan vara föremål för delade meningar. I detta hänseende må erinras om de betänkligheter, som på sin tid framfördes inom lagrådet i samband med tillkomsten av den bestämmelse i 1921 års förverkandeförordning, som föregick stadgandet i 11 § 2 mom. spritinförsellagen.[1] Vidare får beaktas att införandet av bestämmelser av den innebörd, som kontrollstyrelsen förordat, synes kunna leda till att köpare av motbokssprit anses jävig att vittna i mål om ansvar å säljaren i anledning av den olaga överlåtelsen, ett resultat som man åtminstone tidigare ansett angeläget undvika.[2] Mot kontrollstyrelsens förslag kan slutligen anmärkas, att detsamma innebär att innehavare av sprit, avsedd att säljas, skulle för sitt innehav komma att vara underkastad strängare straffbestämmelser än som gälla för olovlig rusdrycksförsäljning. Det torde alltså vara tydligt, att en skärpning av här ifrågasatt slag måste föregås av närmare utredning. I den inom finansdepartementet upprättade promemorian hade också föreslagits, att en dylik utredning borde komma till stånd i samband med den i promemorian förordade överarbetningen av rusdrycksförfattningarnas straffbestämmelser.

---

[1] Jämför proposition nr 360 år 1921, sid. 101—110.

[2] Jämför bl. a. 7 kap. 23 § nya rusdrycksförsäljningsförordningen och motsvarande stadganden i äldre försäljningsförordningar, tidigast 1855 års brännvinsförsäljningsförordning. Ang. motiveringen härför, se särskilda utskottets betänkande nr 13 vid 1853—1854 års riksdag, sid. 19. — Jämför i detta sammanhang även första lagutskottets utlåtande nr 22 år 1936 samt propositionen nr 223 år 1924 sid. 37 och 38.

Försäljning av forslingsredskap, som jämlikt spritinförsellagen tagits i beslag m. m.

Såväl enligt spritinförsellagen som enligt varuinförsellagen gäller, att forslingsredskap under vissa omständigheter skola vara förverkade. De redskap, som härvid kunna ifrågakomma, äro enligt spritinförsellagen (8 § 1 och 2 mom.) *dels* »farkost av mindre nettodräktighet än femhundra ton eller dragare och fordon eller annat forslingsredskap», som nyttjats vid olovlig införsel av rusdrycker eller olovlig forsling av olovligen införda rusdrycker, *dels* farkost av mindre nettodräktighet än 40 ton, vilken uppehåller förbindelse mellan land och där utanför beläget fartyg, förutsatt bland annat, att fartygets resa uppenbarligen skett i syfte att företaga eller främja olovlig införsel av rusdrycker samt att farkostens färd skäligen får antagas ha avsett befordrande av sådant syfte. Enligt varuinförsellagen åter kan förverkande ifrågakomma beträffande »farkost av mindre nettodräktighet än etthundratjugu ton eller dragare och fordon eller annat forslingsredskap», som begagnats för transport av olovligen infört gods (1 § 9 mom.). — Då forslingsredskap enligt spritinförsellagen skall vara förverkat, skola — jämlikt lagens 8 § 4 mom. — »därtill hörande och å forslingsredskapet anträffade inventarier och utrustningsföremål» vara förverkade, liksom även »eljest redskap och vapen, då de anträffas å forslingsredskapet och uppenbarligen använts vid eller medförts i syfte att användas vid olovlig införsel eller forsling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan fartyg och land». Såvitt angår föremål, som anträffas å fartyg, torde härvid under »inventarier och utrustningsföremål» få anses inbegripna, ej blott fartygets tillbehör i den bemärkelse detta ord har enligt 268 § sjölagen, utan även exempelvis proviant och bränsle samt, å maskindrivet fartyg, kol eller andra för maskinens drift avsedda ämnen.[1] Ytterligare må här anmärkas, hurusom i spritinförsellagen — men icke i varuinförsellagen — meddelats bestämmelser därom, att då farkost skall vara förverkad, domstolen under vissa villkor skall förklara, att panträtt på grund av inteckning i farkosten skall upphöra (8 § 3 mom.).

Egendom, som kan antagas vara förverkad i enlighet med vad nu angivits, skall tagas i beslag och därefter överlämnas till vederbörande tullförvaltning. I förekommande fall åligger det magistrat att på tullförvaltningens rekvisition anskaffa förvaringsrum för den beslagtagna egendomen. (15 § 1 mom. spritinförsellagen, 9 och 10 §§ varuinförsellagen.)

Beträffande försäljning av beslagtaget forslingsredskap gäller enligt varuinförsellagen (21 §), att redskapet skall säljas av tullförvaltningen å offentlig auktion. Härvid behöver emellertid ej — såsom fallet regelmässigt är beträffande annan egendom, som beslagtagits jämlikt varuinförsellagen — frågan om redskapets förverkande vara avgjord genom laga kraftvunnet utslag. Enligt stadgande i varuinförsellagens 21 § 2 mom. gäller sålunda,

[1] Jämför proposition nr 223 år 1924 sid. 105 och 125.

att forslingsredskap, som *tages i beslag,* må säljas utan annat uppskov än som erfordras för auktionens kungörande. I sådant fall skall emellertid köpeskillingen, intill dess utslag fallit och vunnit laga kraft, nedsättas i tullkassan.

Enligt spritinförsellagen gälla i förevarande avseende i viss mån andra regler. I 22 § andra stycket föreskrives sålunda, att i fråga om förfarande med forslingsredskap, som jämlikt spritinförsellagen *är förverkat,* skall vad i 21 § varuinförsellagen stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Särskilt i betraktande av att i 22 § första stycket spritinförsellagen (sedan år 1928) upptagits bestämmelser angående förfarandet med beslagtagna rusdrycker dels i det fall då dessa jämlikt lagen *äro förverkade,* dels då dryckerna, *innan frågan om deras förverkande blivit avgjord,* finnas underkastade snar förstörelse etc., lärer det få anses uppenbart, att den i varuinförsellagen medgivna rätten till *förtida* försäljning av beslagtaget forslingsredskap icke kan anses gälla beträffande forslingsredskap, som tagits i beslag jämlikt spritinförsellagen.

Vad angår egendom, som avses i 8 § 4 mom. spritinförsellagen, föreskrives i sagda moment att vad i spritinförsellagen stadgas om *förverkat* forslingsredskap skall äga motsvarande tillämpning beträffande nu ifrågavarande egendom. Någon särskild föreskrift angående försäljning av dylik egendom har med hänsyn härtill ej funnits erforderlig.

Under erinran om de olika regler, som enligt spritinförsellagen och varuinförsellagen gälla beträffande försäljning av forslingsredskap, hemställde *generaltullstyrelsen* år 1932 i samband med fråga om fortsatt giltighet av spritinförsellagen, att 22 § andra stycket sagda lag måtte sålunda ändras, att möjlighet gåves att sälja beslagtaget forslingsredskap redan innan frågan om dess förverkande blivit slutgiltigt avgjord. Enligt styrelsens mening borde emellertid domstols tillstånd till försäljningen inhämtas, för såvitt egendomens värde uppginge till minst 1,000 kronor. Styrelsen anförde, att gällande bestämmelser förorsakat betydande olägenheter därigenom att tullverket nödgats under längre tid vårda och underhålla beslagtagna större fartyg samt automobiler och motorbåtar. Emellanåt hade ägarna till beslagtagen egendom begärt att utfå densamma mot deposition, vilket emellertid enligt gällande bestämmelser icke kunnat bifallas. I vissa fall, särskilt i fråga om automobiler, hade en bestämmelse om förtida försäljning varit önskvärd jämväl med hänsyn till att tvekan kunnat råda om beslagets laglighet. Slutligen vore en dylik bestämmelse påkallad för de fall, då beslag verkställts å hästar.

Styrelsens hemställan ledde emellertid icke till någon ändring i hithörande bestämmelser.[1]

I *1935 års betänkande* upptogs samma fråga därefter ånyo till behandling. Härvid föreslogs sådan ändring av 22 § andra stycket spritinförsellagen, att 21 § varuinförsellagen förklarades skola i tillämpliga delar lända till efter-

[1] Jämför proposition nr 188 år 1933 sid. 19.

rättelse i fråga om förfarande med forslingsredskap, som jämlikt spritinförsellagen *toges i beslag;* dock att försäljning av farkost, som hade en dräktighet av fem registerton eller därutöver, icke finge äga rum, förrän farkosten genom laga kraftägande utslag förklarats förverkad. Ytterligare förordades emellertid, att till 22 § spritinförsellagen skulle fogas ett nytt (tredje) stycke av innehåll, att om särskilda omständigheter därtill föranledde, generaltullstyrelsen finge, utan hinder av vad i andra stycket stadgats, i fråga om forslingsredskap, som jämlikt spritinförsellagen *vore förverkat,* förordna, att redskapet skulle behållas för statsverkets räkning eller ock att med detsamma skulle förfaras på sätt styrelsen i varje särskilt fall funne lämpligt.

Till motivering av de sålunda föreslagna bestämmelserna anfördes i betänkandet (sid. 148 och 149) bland annat följande:

Avsaknaden av rätt till förtida försäljning av forslingsredskap, som tages i beslag jämlikt spritinförsellagen, medför betydande olägenheter icke endast för tullverket, som är vårdnadsskyldigt för forslingsredskapet under den tid detta ligger under beslag, utan även för vederbörande stad, vilken det åligger att utan kostnad för tullverket tillhandahålla för egendomens förvaring erforderliga lokaler. Då förverkandefrågan icke sällan fullföljes till högsta instans, kan vårdnadstiden uppgå till två år och mera. Det är därför ingalunda ovanligt, att vården av beslagtaget forslingsredskap förorsakar kostnader, som uppgå till i förhållande till forslingsredskapets värde betydande belopp. Såsom generaltullstyrelsen framhållit, kunna vidare fall förekomma då lagligheten av verkställt beslag kan dragas i tvivelsmål och då det av hänsyn till ägare, som tilläventyrs orättmätigt drabbats av beslaget, skulle vara till fördel, om förtida försäljning vore tillåten.

Att rätt till förtida försäljning av forslingsredskap icke medgivits enligt spritinförsellagen torde sammanhänga därmed, att panträtt, som besvärar farkost, kan bestå även efter det att farkosten förklarats förverkad. För att panträtt, som vunnits genom inteckning, skall upphöra, fordras nämligen enligt 8 § 3 mom. nämnda lag en uttrycklig förklaring från domstolens sida. Enligt 1 § lagen den 10 maj 1901 (nr 26) om inteckning i fartyg[1] kan dock inteckning beviljas endast i fartyg, som har en dräktighet av fem registerton eller därutöver och är i fartygsregistret infört. En förtida försäljning av farkost, som är av beskaffenhet att kunna intecknas, möter svårigheter redan i den omständigheten, att eventuella köpare på grund av ovisshet om huruvida farkosten besväras av panträtt eller icke samt, där panträtt förefinnes, huruvida densamma kommer att upphöra eller icke, sakna nödiga hållpunkter för bedömande av farkostens värde i köparens hand. Rätt till förtida försäljning av farkoster av beskaffenhet att kunna intecknas skulle därför näppeligen erhålla någon större praktisk betydelse.

Helt annorlunda ställer sig emellertid saken, när det gäller försäljning av sådana farkoster, som icke kunna intecknas, samt automobiler och andra forslingsredskap. Mot förtida försäljning av dylika forslingsredskap torde nämligen icke möta några betänkligheter av vare sig principiell eller praktisk art. Vid sådant förhållande och då, såsom ovan framhållits, betydande olägenheter vållas av de nu gällande bestämmelserna, föreslå de sakkunniga en ändring av förevarande paragraf därhän, att forslingsredskap, som tages i beslag enligt spritinförsellagen, må kunna försäljas utan annat uppskov, än som erfordras för auktionens behöriga kungörande, dock att försäljning av farkost, som har en dräktighet av fem registerton eller därutöver, icke

[1] Senaste lydelse, se 1920: 186.

må äga rum, förrän farkosten genom laga kraftägande utslag förklarats förverkad. Föreskrift om domstols tillstånd till försäljning torde här lika litet som enligt varuinförsellagen vara erforderlig.

Enligt gällande bestämmelser skall forslingsredskap, som är förverkat, försäljas å offentlig auktion. Understundom inträffar emellertid, att forslingsredskap eller därtill hörande motor eller utrustning kan med fördel användas för tullverkets eller annat statligt verks räkning. Vidare förekommer icke sällan, att forslingsredskap särskilt apterats för smugglingsändamål.

Att i fall, varom nu är fråga, upprätthålla kravet på försäljning av förverkat forslingsredskap i förefintligt skick synes knappast lämpligt. Därest förverkat forslingsredskap eller därtill hörande motor eller utrustning lämpligen kan användas för något statligt ändamål, borde försäljning alltså icke ske i vidare mån än detsamma är för sådant ändamål obehövligt. Vidare borde, innan försäljning äger rum av forslingsredskap, som är särskilt inrättat för smuggling, åtgärder få vidtagas, som göra det otjänligt för användning till sådant ändamål. Till en jämförelse må erinras om stadgandet i 21 § varuinförsellagen, enligt vilket förvaringspersedel må försäljas allenast för såvitt den gjorts otjänlig att användas såsom redskap för olovlig varuinförsel; där detta icke lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

De sakkunniga ha fördenskull funnit sig böra ifrågasätta ändring av 22 § spritinförsellagen jämväl i nu berörda avseende. En sådan ändring torde böra gå ut på ett bemyndigande för generaltullstyrelsen att, utan hinder av huvudregeln att förverkad egendom skall försäljas å offentlig auktion, där särskilda omständigheter därtill föranleda, förordna, att forslingsredskap skall behållas för statsverkets räkning eller ock att med detsamma skall förfaras på sätt styrelsen i varje särskilt fall finner lämpligt. Bemyndigandet synes böra begränsas till forslingsredskap, som genom laga kraftägande utslag förklarats förverkat.

Mot de sålunda föreslagna reglerna angående behandlingen av beslagtagna forslingsredskap skulle möjligen kunna invändas, att innehavare av sådan panträtt i förverkad farkost, som icke av domstolen förklarats skola upphöra, skulle genom av tullverket vidtagna åtgärder kunna tillskyndas förlust, som icke uppkommit, om farkosten försålts i befintligt skick. Till bemötande härav må framhållas, att generaltullstyrelsen icke torde underlåta att i dylika helt visst sällan förekommande fall tillse, att panthavare tillkommande rättigheter vederbörligen beaktas.

I de *yttranden,* som avgåvos över 1935 års betänkande, lämnades de sakkunnigas förslag i förevarande del i allmänhet utan erinran. Förslaget tillstyrktes av bland andra generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen. I ett par fall framställdes emellertid anmärkningar.

Tulldirektören i Göteborg uttalade sålunda, att en förtida försäljning av beslagtaget forslingsredskap för tullverkets del finge anses önskvärd, därest risk för skada å redskapet förelåge under den tid detsamma skulle vårdas av tullverket. Om sådan risk ej förefunnes, borde däremot lokal tullmyndighet, med hänsyn till möjligheten att beslaget kunde hävas, ej genom förtida försäljning frånhända ägaren det beslagtagna redskapet. — Tulldirektören fann sig emellertid ej böra avstyrka förslaget, enär detta i allt fall innebure en förbättring i förhållande till gällande bestämmelser.

Kommerskollegium förklarade sig, bortsett från viss anmärkning mot för-

slagets avfattning, icke ha något att erinra mot den föreslagna rätten till förtida försäljning. Beträffande däremot förslaget att förverkat forslingsredskap skulle kunna behållas för statsverkets räkning eller att med detsamma skulle kunna förfaras på sätt generaltullstyrelsen i varje särskilt fall funne lämpligt, yttrade kollegium:

De sakkunniga ha medgivit, att mot ifrågavarande förslag möjligen skulle kunna invändas, att innehavare av sådan panträtt i förverkad farkost, som icke av domstolen förklarats skola upphöra, skulle genom av tullverket vidtagna åtgärder kunna tillskyndas förlust, som icke uppkommit, om fartyget försålts i befintligt skick. Häremot ha de sakkunniga emellertid framhållit, att generaltullstyrelsen icke torde underlåta att i dylika helt visst sällan förekommande fall tillse, att panthavare tillkommande rättigheter vederbörligen beaktades. Ehuru nämnda antagande torde få anses berättigat, synes dock här ifrågavarande lagbestämmelse böra ur principiell synpunkt givas en sådan avfattning att panthavare skyddas. Skydd torde därvid böra beredas icke blott innehavare av panträtt på grund av i fartyget alltjämt bestående inteckning utan även innehavare av sjöpanträtt, då nämligen panträtt av sistnämnda slag icke torde upphöra genom att fartyget förklaras förverkat.[1] Till det av de sakkunniga föreslagna tredje stycket av 22 § torde sålunda böra fogas ett tillägg av nyss angiven innebörd.

I den inom finansdepartementet upprättade *promemorian* anfördes i fråga om den föreslagna rätten till förtida försäljning av beslagtagna forslingsredskap till en början följande:

Beträffande förslaget om rätt till förtida försäljning av forslingsredskap, som beslagtagits enligt spritinförsellagen, må erinras, hurusom en dylik rätt sedan länge varit medgiven i tidigare författningar på hithörande område. Redan 1835 års förordning till förekommande av olovlig införsel eller utförsel av varor innehöll ett stadgande, enligt vilket beslagtagna hästar kunde säljas innan de dömts förbrutna. Motsvarande bestämmelser meddelades sedermera med avseende å dragare och körredskap (1841) samt mindre farkoster (1860). Varuinförsellagens regler i ämnet ansluta sig direkt till dessa äldre bestämmelser; i och med att rätten till beslag vidgades till att avse även jämförelsevis stora farkoster samt automobiler m. m., kommo emellertid också reglerna om förtida försäljning att erhålla en däremot svarande utsträckt tillämpning.

Uppenbarligen kan ett behov av föreskrifter, som medgiva en snar försäljning av beslagtagna forslingsredskap, föreligga likaväl då beslag verkställts enligt spritinförsellagen som då det skett med stöd av varuinförsellagen. I bägge fallen kan åberopas, att tullverket har ett icke oväsentligt intresse av att snarast möjligt befrias från kostnader och ansvar för redskapens vård. Och i den mån städerna få vidkännas särskilda utgifter för förvaring av redskapen, föreligger för deras del ett liknande intresse. Såväl de sakkunniga som generaltullstyrelsen ha härutöver framhållit, hurusom en förtida försäljning i fall, då tvekan kan råda om lagligheten av beslaget, kan vara till gagn jämväl för redskapets ägare. Tydligen åsyftas härmed, att ägaren därigenom skulle erhålla tillfälle att utan större tidsutdräkt återförvärva redskapet genom inrop å tullverkets auktion. Även denna synpunkt lärer i fö-

[1] I detta sammanhang hänvisade kollegium till sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1 vid 1924 års riksdag.

revarande sammanhang förtjäna ett visst beaktande, särskilt med hänsyn därtill, att förverkandebestämmelserna i spritinförsellagen blivit så utformade, att det ingalunda är uteslutet att jämväl den, som ej gjort sig skyldig till något otillbörligt förfarande, kan drabbas av beslag och förverkande.[1] Slutligen må framhållas att det ekonomiska utbytet då det gäller försäljning av forslingsredskap kan tänkas bliva större, ju förr försäljningen kan äga rum.

Om det sålunda av olika anledningar synes befogat att även i spritinförsellagen upptaga bestämmelser om förtida försäljning av beslagtagna forslingsredskap, torde emellertid, på sätt de sakkunniga funnit, dessa bestämmelser icke böra göras tillämpliga å farkoster av beskaffenhet att enligt svensk lagstiftning kunna intecknas. Med en dylik begränsning lärer å andra sidan den ifrågasatta rätten till förtida försäljning knappast behöva medföra några olägenheter av nämnvärd betydelse. I varje fall saknas anledning antaga, att nackdelarna i sådant hänseende kunna bliva andra eller större än dem, som tilläventyrs kunna vara förenade med de motsvarande bestämmelserna i varuinförsellagen.

De sakkunniga ha funnit obehövligt att i nu avsedda fall kräva domstols tillstånd till försäljningen. Något dylikt krav har för motsvarande fall icke heller uppställts i varuinförsellagen. Ehuru de sakkunnigas ståndpunkt i denna del torde böra godtagas, kan densamma likväl synas anmärkningsvärd i betraktande av att förtida försäljning av rusdrycker — som enligt 22 § första stycket spritinförsellagen kan ifrågakomma, då dryckerna äro underkastade snar förstörelse eller annan nedgång i värde — såsom regel förutsätter tillstånd av domstol.[2] Vissa skäl torde emellertid kunna anföras till stöd för en åtskillnad i fråga om förutsättningarna för försäljning av forslingsredskap, å ena, samt beslagtagna drycker, å andra sidan — en liknande åtskillnad har för övrigt gjorts även i varuinförsellagen. Och i allt fall torde en utjämning i detta hänseende, om en sådan anses önskvärd, närmast böra ske genom ändring av villkoren för dryckernas försäljning.

Rörande bestämmelserna i det föreslagna tredje stycket av 22 § spritinförsellagen anfördes i promemorian vidare:

Vad härefter angår förslaget om bestämmelser i syfte *dels* att åtgärder måtte kunna vidtagas till förhindrande att särskilt för spritsmuggling inrättat forslingsredskap bleve i sådant skick försålt, *dels* att statsverket måtte erhålla rätt att, där så funnes lämpligt, behålla förverkat forslingsredskap eller del därav, torde även detta förslag i stort sett kunna lämnas utan erinran i sak. Såsom en svaghet skulle möjligen kunna betecknas, att förslaget — som även i fråga om åtgärder av förstnämnda slag begränsats till att avse förverkat redskap — icke uttryckligen lägger hinder i vägen för en förtida försäljning av forslingsredskap, som är särskilt inrättat för spritsmuggling. Några praktiska olägenheter härav torde emellertid icke vara att befara, då det måste förväntas, att generaltullstyrelsen skall tillse att möjligheten till förtida försäljning ej begagnas på ett sätt, som skulle strida mot syftet med de nu ifrågavarande bestämmelserna. Att nödiga förutsättningar för en kontroll i detta avseende föreligga torde framgå därav, att tullmyndigheterna re-

---

[1] I detta hänseende skiljer sig spritinförsellagen från varuinförsellagen, som låter påföljd av förverkande inträda endast där redskapets ägare har en mer eller mindre påtaglig del i det brott, som föranlett beslaget. *Anm. i promemorian.*

[2] Undantag härutinnan medgives för det fall, att dryckernas värde understiger 100 kronor.

dan nu enligt ett av generaltullstyrelsen den 7 november 1934 utfärdat cirkulär (Tullverkets författningssamling nr 355 år 1934) äro pliktiga att i god tid före utlysandet av tullauktion, vid vilken beslagtagen farkost eller fordon skall säljas, underrätta styrelsen om den tillärnade auktionen.

Kommerskollegium har uttalat, att förfoganden av nu ifrågasatt slag kunde tänkas lända till skada för innehavare av panträtt i förverkad farkost samt att fördenskull borde tillses, att lagbestämmelserna gåves en sådan avfattning att panthavare skyddades. I anledning härav må anmärkas följande.

Under förutsättningar, som angivas i 8 § 3 mom. spritinförsellagen, åligger det domstol att i samband med beslut om farkosts förverkande förklara, att panträtt på grund av inteckning i farkosten skall upphöra. Med hänsyn bland annat till innehållet i detta stadgande och omständigheterna vid dess tillkomst torde det böra antagas, att inteckningar i förverkad farkost, vilka icke av domstolen förklarats skola upphöra, komma att fortbestå utan hinder av förverkandet.[1] Likaledes lärer det få antagas, att vissa panträtter, vilka eljest kunna besvära farkosten, bliva bestående även efter det farkosten förklarats förverkad.[2] Att, med hänsyn till dessa förhållanden, i spritinförsellagen upptaga ett stadgande av den innebörd, som kommerskollegium angivit, torde emellertid icke böra ifrågakomma. I den mån panträtt av något slag kommer att fortbestå i förverkat fartyg, följer därav, att panthavaren alltjämt äger anlita de medel, som rättsordningen anvisar för pantens realiserande. Att fartyget tilläventyrs icke säljes utan i stället behålles för statsverkets räkning, kan i detta avseende icke medföra någon ändring i panthavarens ställning. Anledning måste fördenskull saknas att i detta fall söka ytterligare tillgodose panthavarens intresse. Skulle återigen pantsäkerheten äventyras exempelvis på det sätt, att tullverket, som finner sig böra behålla endast en i fartyget insatt motor, låter uttaga densamma med påföljd att fartyget väsentligt förlorar i värde, torde panthavaren likaledes kunna med stöd av redan gällande rättsregler påkalla åtgärder till sitt skydd. Uppenbart är nämligen, att ett bemyndigande för generaltullstyrelsen att annorledes än genom försäljning förfoga över förverkad egendom icke är avsett att möjliggöra intrång i rättsligt skyddade intressen. I nyssnämnda fall torde sålunda panthavaren kunna i sista hand väcka ersättningstalan gentemot tullverket.

Av det anförda framgår emellertid, att hithörande spörsmål påkalla en viss uppmärksamhet från tullverkets sida. Det bör väl sålunda såsom regel icke ifrågakomma, att ett av panträtt besvärat fartyg övertages för statsverkets räkning så länge panträtten består. Jämväl torde få beaktas den antydda möjligheten, att ersättningsskyldighet kan inträda i fall, då statsverket eljest för egen del förfogar över fartyg, som besväras av panträtt. Att tullverket, för den händelse dylikt fartyg är så beskaffat, att det icke kan tänkas användbart för annat ändamål än smuggling, skulle nödgas avstå från åtgärder, som erfordras till förhindrande av missbruk, torde dock icke böra antagas. För övrigt synas här berörda spörsmål i praktiken knappast komma att

---

[1] Jämför propositionen nr 223 år 1924 sid. 106 samt 125 och 126, sammansatta bevillnings- och första lagutskottets samma år avgivna utlåtande nr 1 sid. 5—7 och memorial nr 2 sid. 1—3 ävensom propositionen nr 171 år 1928 sid. 25 och 26. — Jämför även rättsfall i Nytt juridiskt arkiv, avd. I, 1931 sid. 172 ff. *Anm. i promemorian.*

[2] En sådan uppfattning torde ha legat till grund för Kungl. Maj:ts beslut i ett den 20 januari 1928 avgjort ersättningsärende, däri — med hänsyn till omständigheterna i samband med försäljning av ett förverkat fartyg — ersättning tillerkändes sökande, som ägde fordran vilken vid tiden för försäljningen lär ha varit förenad med sjöpanträtt i fartyget. *Anm. i promemorian.*

få någon större betydelse, särskilt som sjöpanträtterna äro underkastade korta preskriptionstider.[1]

Angående förfarandet med egendom, som avses i 8 § 4 mom. spritinförsellagen, yttrades i promemorian bland annat följande:

I de sakkunnigas betänkande har icke angivits i vad mån de nu avhandlade bestämmelserna böra erhålla tillämpning jämväl å egendom, som avses i 8 § 4 mom. spritinförsellagen. Närmare föreskrifter i detta hänseende torde emellertid vara erforderliga, enär den föreslagna omredigeringen av andra stycket i lagens 22 § måste anses oförenlig med den i 8 § 4 mom. intagna bestämmelsen, att vad i lagen stadgas om *förverkat* forslingsredskap skall äga motsvarande tillämpning beträffande egendom, som avses i sagda moment.

Då jämväl tillbehör till forslingsredskap torde vara att hänföra till egendom, som omförmäles i 8 § 4 mom. spritinförsellagen, synes ur saklig synpunkt lämpligt, att med egendom av ifrågavarande slag förfares efter samma regler, som gälla beträffande det forslingsredskap, varå egendomen anträffats. I enlighet härmed skulle förtida försäljning av egendomen alltid kunna ske, då den anträffats å fartyg av mindre nettodräktighet än fem ton eller å annat forslingsredskap än fartyg. Hinder skulle däremot ej föreligga att, om så finnes möjligt och lämpligt, sälja egendomen och forslingsredskapet var för sig eller vid skilda tillfällen, vare sig före eller efter förverkandefrågans avgörande. Har återigen egendomen anträffats å fartyg, som icke får säljas innan det förklarats förverkat, skulle försäljning av egendomen kunna ske först sedan laga kraftvunnet utslag föreligger angående dess förverkande.

Från den nu angivna regeln kan undantag tänkas böra ske *dels* på grund av föreskrift i särskild författning *dels* i det fall att skeppsproviant eller annan egendom, som anträffats å större fartyg, finnes underkastad förskämning eller snar förstörelse. I sistämnda fall synes — om praktiskt behov av en dylik bestämmelse överhuvud kan tänkas ifrågakomma — försäljning böra medgivas utan hinder av att egendomen ej är förverkad.

Bestämmelser av nu angiven innebörd torde — efter viss formell omredigering av de sakkunnigas förslag — kunna meddelas i andra stycket av 22 § spritinförsellagen.

Även de i tredje stycket sistnämnda paragraf föreslagna bestämmelserna synas böra erhålla tillämpning beträffande egendom, som avses i lagens 8 § 4 mom. Särskilt stadgande härom torde emellertid icke vara erforderligt. Ifrågavarande stycke avser nämligen förfoganden med *förverkat forslingsredskap,* och av den förut omnämnda bestämmelsen i 8 § 4 mom. bör sålunda framgå, att dessa förfoganden kunna gälla även egendom, som omnämnes i sagda moment.

I promemorian uttalades slutligen, att det knappast syntes erforderligt att i anledning av det i promemorian förordade tillägget till 22 § andra stycket spritinförsellagen göra någon ändring i fråga om stadgandet i lagens 8 § 4 mom. Däremot kunde enligt promemorian ifrågasättas, om icke rubriken till lagens 22 §, »Försäljning av förverkad egendom.», måste

[1] I promemorian erinrades i detta sammanhang jämväl om 39 § lagen om inteckning i fartyg. Vidare anmärktes, att det med hänsyn bland annat till detta stadgande torde kunna vara lämpligt, att statlig myndighet i fartygsregistret infördes såsom ägare, därest förverkat fartyg skulle behållas för statsverkets räkning.

anses mindre tillfredsställande i händelse förtida försäljning m. m. skulle medgivas i föreslagen omfattning. Riktigare syntes i sådant fall vara, om paragrafen sades angå »Försäljning i anledning av förverkande eller beslag m. m.».

Varken generaltullstyrelsen eller kontrollstyrelsen har framställt anmärkning mot vad sålunda i promemorian anförts och föreslagits. Icke heller för egen del har jag funnit anledning till erinran mot innehållet i promemorian i nu förevarande hänseenden. Jag tillstyrker alltså, att 22 § spritinförsellagen och rubriken till sagda paragraf måtte ändras i överensstämmelse med vad i promemorian föreslagits. *Departementschefen.*

Borttagande av beslagares andel i böter m. m. enligt spritinförsellagen och varuinförsellagen.

Enligt 23 § *spritinförsellagen* skola utdömda böter m. m. fördelas på visst angivet sätt. Härvid göres skillnad mellan *dels* sådana fall, då ansvar ådömes för olovlig införsel av spritdrycker eller vin eller för vissa därmed likställda brott[1] (1 mom.), *dels* de fall då ansvar ådömes för annat brott enligt spritinförsellagen än nyss sagts — d. v. s. huvudsakligen olovlig befattning med olovligen införda eller olovligen tillverkade spritdrycker eller viner — eller då, utan att ansvar ådömes, egendom enligt spritinförsellagen är förverkad eller ersättning utgives i stället för dylik egendom[2] (2 mom.).

I de förstnämnda fallen skola av ådömda böter, behållna försäljningssumman för förverkad egendom samt belopp, som utgives i stället för dylik egendom, två tredjedelar tillfalla beslagaren[3] och återstoden kronan. Till beslagare må dock ej utgå mer än sammanlagt 1,000 kronor av böternas belopp och den förverkade egendomens värde. Vad som därutöver skulle belöpa på beslagare skall ställas till generaltullstyrelsens förfogande för att användas till ändamål, som omförmäles i 19 § varuinförsellagen, d. v. s. till uppmuntran av tulltjänstemän och polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig varuinförsel, eller till särskilda åtgärder för motverkande av sådan införsel.

I de senare fallen skall fördelningen verkställas så, att en tredjedel, dock sammanlagt högst 1,000 kronor, tillfaller beslagaren[4] och en tredjedel kronan. Återstoden skall i de fall, då fråga är om böter, som ådömas enligt 1

[1] Se 9 § spritinförsellagen, jämförd med 4 och 5 §§ varuinförsellagen.

[2] Jämför 7—9 §§, 11 § samt 16—21 §§ spritinförsellagen ävensom 8 § varuinförsellagen.

[3] Angående befattningshavare, som äga verkställa beslag, se 15 § spritinförsellagen. Ordet »beslagaren» torde, om flera personer verkställt beslag, få anses beteckna dessa personer samfällt. — Då intet beslag verkställts och någon beslagare alltså ej finnes, torde belopp, som enligt 23 § 1 mom. spritinförsellagen skolat tillkomma beslagare, i stället böra tillfalla kronan.

[4] Då intet beslag verkställts och någon beslagare alltså ej finnes, torde belopp, som enligt 23 § 2 mom. spritinförsellagen skolat tillkomma beslagare, i stället böra fördelas mellan generaltullstyrelsen m. fl. på sätt enligt sagda moment gäller i fråga om belopp, som ej skall tillfalla beslagare eller kronan.

kap. spritinförsellagen — d. v. s. böter för brott, som har samband med olovligen införda drycker — eller om försäljningssumman för eller värdet av egendom, som enligt samma kapitel dömes eller skolat dömas förverkad[1], ställas till generaltullstyrelsens förfogande för att användas till det ändamål, som omförmäles i 19 § varuinförsellagen, men i övriga fall fördelas med ena hälften till generaltullstyrelsen, att användas på nyssnämnda sätt, och med andra hälften i Stockholm till överståthållarämbetet, i annan stad till magistraten samt eljest till länsstyrelsen, att i enlighet med föreskrifter, som utfärdas av Kungl. Maj:t, användas till uppmuntran av polismän, vilka ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig rusdrycks- eller sprithantering.

I samtliga nu berörda fall gäller emellertid enligt 23 § 5 mom. spritinförsellagen, jämfört med 19 § andra stycket varuinförsellagen, att beslagare, som avlagt vittnesmål eller förbrutit sig vid hus- eller kroppsrannsakan, ej må åtnjuta sådan andel i böter m. m., som eljest tillkommer beslagare; hans andel skall i stället tillfalla kronan.

I *varuinförsellagen* meddelas bestämmelser om fördelning av böter m. m. i 19 §. Även här skiljes mellan olika fall.

Huvudregeln är, att böter ävensom behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller belopp, som utgivits i stället för sådan egendom, skola fördelas med två tredjedelar till beslagaren[2] och återstoden till kronan. Beslagare må dock ej utfå mer än 500 kronor av böternas belopp och 500 kronor av den förverkade egendomens värde. Vad som därutöver belöper å beslagare skall ställas till generaltullstyrelsens förfogande för ändamål, som i det föregående angivits. I 17 § varuinförsellagen medgives emellertid, att beslagtagen egendom må dömas förverkad även då ägare eller forslare ej ertappats eller kunnat med stämning anträffas, och för sådant fall gäller i fråga om fördelning av försäljningssumman eller egendomens värde den avvikelse från huvudregeln, att beslagaren och kronan — med iakttagande likvisst av den för beslagaren föreskrivna maximeringen — erhålla hälften vardera i stället för respektive två tredjedelar och en tredjedel. I fråga om beslagare, som avlagt vittnesmål eller förbrutit sig vid hus- eller kroppsrannsakan, gäller slutligen enligt varuinförsellagen detsamma som enligt spritinförsellagen.

I *1935 års betänkande* erinrades (sid. 156 och 157), hurusom anmärkningar i olika hänseenden framställts mot de nu återgivna reglerna i vad dessa innefatta rätt för beslagare till andel i böter m. m. Sålunda hade gjorts gällande att det ekonomiska intresse, som vore förbundet med ett större beslag, framkallat en för arbetet mot smugglingen menlig rivalitet mellan ej mindre vederbörande tjänstemän inbördes än även de skilda organ, som vore verk-

[1] Det synes ha varit avsett, att uttrycket »skolat dömas förverkad» skall täcka icke blott fall, då egendomen förskingrats, utan även fall, då egendomen blivit förverkad annorledes än genom domstols utslag. Jämför proposition nr 223 år 1924 sid. 61 och 75.

[2] Då intet beslag verkställts och någon beslagare alltså ej finnes, torde böter och ersättningsbelopp i sin helhet böra tillfalla kronan.

samma på detta område. Vidare hade anmärkts, att ifrågavarande bestämmelser kunnat leda till att vederbörande mera inriktat sig på själva beslagsåtgärden än på att söka ertappa den skyldige, vilket i sin tur medfört att möjligheten att åstadkomma fällande bevisning försvårats eller omintetgjorts. Avsaknaden av rätt för enskild angivare att erhålla andel i böter m. m. hade även ansetts såsom en kännbar brist. Slutligen hade bestämmelsernas utformning givit anledning till åtskilliga erinringar.

För egen del förklarade de sakkunniga, som avgivit detta betänkande (sid. 157 och 158), att riktigheten av anmärkningarna vid verkställd undersökning blivit i huvudsak bestyrkt. Efter övervägande av de skäl, som kunde åberopas för och mot systemet med beslagarandelar, hade de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att detta system vore behäftat med så allvarliga olägenheter, att det icke borde bibehållas. De sakkunniga ansågo emellertid lämpligt, att de ekonomiska fördelar, som vore förbundna med beslagarandelarna, för framtiden måtte på det sätt komma vederbörande personal till godo, att en motsvarande del av ådömda böter m. m. ställdes till myndigheternas förfogande för att, efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall, användas till belöning och uppmuntran av vederbörande tjänstemän eller till ersättning för särskilda utgifter, som åsamkats dem i samband med beslag eller utredningar rörande smugglingsbrott.

I enlighet härmed framlade de sakkunniga förslag om ändring av 23 § spritinförsellagen och 19 § varuinförsellagen av i huvudsak följande innehåll.

Enligt bägge författningarna skulle kronans andel i böter m. m. utgöra en tredjedel. Återstoden skulle, såvitt anginge varuinförsellagen ävensom då fråga vore om böter enligt 1 kap. spritinförsellagen eller om försäljningssumman för eller värdet av egendom, som enligt samma kapitel dömdes eller skolat dömas förverkad[1], ställas till generaltullstyrelsens förfogande för att användas på sätt för närvarande är föreskrivet i 19 § varuinförsellagen, men i andra i spritinförsellagen avsedda fall fördelas mellan generaltullstyrelsen samt överståthållarämbetet, magistrat eller länsstyrelse på sätt och för ändamål, som för närvarande är för vissa motsvarande fall föreskrivet.

De sakkunniga anmärkte (sid. 158 och 159), att till förmån för den föreslagna anordningen kunde åberopas att möjlighet därigenom bereddes att — då omständigheterna gåve anledning därtill och i förhållande till nedlagt arbete eller åsamkade kostnader — av tillgängliga medel utbetala belöning till dem, som medverkat vid beslag eller uppdagande av och utredning om smugglingsbrott. Genom att, på sätt föreslagits, medel i ökad utsträckning ställdes till vederbörande myndigheters förfogande skulle också större möjlighet erhållas att bereda ersättning åt enskilda personer.

I de *yttranden,* som avgåvos över betänkandet, uttalades skilda meningar

[1] Härmed likställdes enligt förslaget böter, vilka ådömdes för »sådan olovlig befattning med spritdrycker och vin, som avses i 4 eller 5 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel» ävensom värdet av egendom, som i samband med ådömande av ansvar för sådan gärning förklarades eller skolat förklaras förverkad.

om lämpligheten att avskaffa beslagarandelarna. Förslaget tillstyrktes av bland andra kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet och fyra länsstyrelser. En avvisande hållning intogo däremot statskontoret, generaltullstyrelsen jämte flertalet hörda tullmyndigheter, tre länsstyrelser m. fl.

Frågan om beslagarandelarnas avskaffande har emellertid sedermera kommit i ett annat läge. Härom må i korthet anmärkas följande.

I den förut omförmälda, av särskilda sakkunniga år 1936 avgivna *promemoria,* vilken kom att ligga till grund för statsmakternas år 1937 fattade beslut rörande statspolisens medverkan i kampen mot den olaga rusdryckshanteringen, framhölls, att genomförandet av det i 1935 års betänkande framställda förslaget om beslagarandelarnas avskaffande vore en ovillkorlig förutsättning för överförande till statspolisen av den särskilda polisverksamheten mot olovlig sprithantering. De sakkunniga uttalade såsom sin uppfattning, att icke någon organisation av verksamheten mot spritsmugglingen kunde fås att tillfredsställande fungera utan beslagarandelarnas avskaffande, och framhöllo särskilt såsom icke tillrådligt att utsätta statspolisorganisationen med dess maktpåliggande allmänna uppgifter för den påfrestning, som beslagarandelssystemet kunde förmodas komma att medföra även för denna organisation.

Vad sålunda anförts underströks på flera håll i de *yttranden,* som avgåvos i anledning av promemorian. Jämväl myndigheter, som tidigare uttalat sig för beslagarandelarnas bibehållande, förklarade sig icke längre vilja motsätta sig borttagandet därav i samband med genomförandet av statspolisförslaget. I princip tillstyrktes beslagarandelarnas borttagande eller lämnades de sakkunnigas uttalande i denna fråga utan erinran i yttranden från bland andra statskontoret, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser. Även generaltullstyrelsen uttalade sig nu i samma riktning, dock med reservation av en ledamot av styrelsen.

För egen del yttrade jag — såsom framgår av den proposition i ämnet, som förelades riksdagen[1] — att jag kommit till den uppfattningen, att borttagandet av beslagarandelarna utgjorde en nödvändig förutsättning för att verksamheten mot spritsmugglingen skulle kunna fås att fungera tillfredsställande, vilken organisation som än valdes. Jag framhöll vidare, att ehuru en omläggning av bestämmelserna rörande beslagarandelar syntes ofrånkomlig, förslag därom ej behövde framläggas i samband med frågan om ändringar beträffande statspolisens verksamhet, utan lämpligen syntes få upptagas i samband med vissa andra smugglingslagstiftningen berörande spörsmål vid 1938 års riksdag. Mot vad sålunda anförts gjordes under riksdagsbehandlingen icke någon erinran.

Även om frågan angående borttagandet av beslagarandelarna — i allt fall såvitt angår spritinförsellagen — sålunda torde få anses praktiskt taget avgjord, kvarstår emellertid spörsmålet, huru lämpligen bör förfaras med de medel, som komma att svara mot de indragna beslagarandelarna.

[1] Proposition nr 226 år 1937 sid. 39 och 40.

De anordningar, som i detta hänseende föreslagits i 1935 års betänkande, föranledde vissa erinringar i *yttrandena.* I sitt första utlåtande framhöll sålunda *generaltullstyrelsen,* att handhavandet av ett gratifikationssystem — särskilt av den omfattning, som här avsåges — på ett sätt, som beredde full rättvisa olika befattningshavare emellan, uppenbarligen ställde mycket stora anspråk på de förslagsställande och beslutande myndigheterna. Även i andra yttranden över 1935 års betänkande framställdes liknande erinringar. *Svenska polisförbundet* utalade, att utdelningen av gratifikationer helt borde handhas av överståthållarämbetet och länsstyrelserna, vilka hade avsevärt större förutsättningar att allsidigt bedöma dylika ärenden och jämväl i detta avseende åtnjöte större förtroende än någon annan myndighet.

I *1936 års promemoria* framhölls, att för statspolisens del kunde i fråga om tilldelande av gratifikationer åt personalen anläggas synpunkter i viss mån likartade med dem, som anförts gentemot beslagarandelarna. Då emellertid de praktiska olägenheterna av gratifikationssystemet torde göra sig i väsentligt mindre grad gällande och det av olika skäl icke syntes kunna undvikas, att en övergångsanordning vidtoges genom beslagarandelarnas ersättande med den förevarande belöningsformen, ifrågasattes i promemorian icke någon ändring i detta hänseende i vad tidigare föreslagits.

Statskontoret sade sig, i yttrande över 1936 års promemoria, ej vilja göra någon erinran på denna punkt, då gratifikationssystemet syntes vara tänkt såsom en övergångsanordning. Emellertid ansåg statskontoret erforderligt att åtgärder vidtoges, som garanterade att belöningar utdelades efter enhetliga grunder. Ifrågavarande spörsmål vore enligt statskontorets mening av den vikt, att det i hela sin omfattning borde göras till föremål för ny prövning. Skulle det därvid finnas lämpligt att inom kustbevakningen och polisen fortfarande bereda särskilda belöningar för nit i tjänsten, syntes särskilt böra övervägas, om så betydande medel som nu ifrågasatts vore för ändamålet erforderliga.

Överståthållarämbetet uttalade, likaledes i yttrande över 1936 års promemoria, såsom önskvärt, att bestämmelser genomfördes, som hindrade gratifikationers utdelande på sådant sätt, att systemet med beslagarandelar faktiskt bleve helt eller delvis bestående. I vad mån det lyckats vederbörande att verkställa spritbeslag borde icke i främsta rummet vara avgörande utan i stället den skicklighet och det nit vederbörande visat vid fullgörande av sin tjänst i allmänhet.

I olika sammanhang har framhållits såsom synnerligen betydelsefullt, att ersättning kunde tillerkännas enskilda personer, som medverkat vid uppdagande av förbrytelser av ifrågavarande slag. På vissa håll anmärktes emellertid i yttrandena, att en befogenhet i detta hänseende icke kunde utläsas ur de föreslagna lagbestämmelserna. I 1936 års promemoria uttalades, att det belopp — i promemorian beräknat till 10,000 kronor för år — som för statspolisens del finge anses behövligt för gottgörelse åt enskilda personer, vilka biträtt med upplysningar eller annorledes, borde kunna genom generaltullstyrelsen ställas till statspolisens förfogande ur den genom beslagarande-

larnas indragning förstärkta s. k. smuggelfonden. Härtill genmälte å sin sida generaltullstyrelsen i yttrande över promemorian, att tillskotten till fonden under senare tid starkt minskats och att styrelsen med hänsyn härtill samt då den ökning av fonden, som kunde inträda såsom en följd av beslagarandelarnas indragande, nu icke kunde ens tillnärmelsevis uppskattas, endast kunde ställa i utsikt, att en del av förenämnda belopp å 10,000 kronor komme att tillhandahållas statspolisen.

I *den inom finansdepartementet upprättade promemorian* anfördes, såvitt nu är i fråga, i huvudsak följande:

Vad först angår beslagarandelarnas borttagande kan väl statsmakternas beslut rörande statspolisens medverkan i kampen mot den olaga rusdrycks-hanteringen i och för sig endast behöva leda till en indragning av beslagarandelarna enligt spritinförsellagen. Med hänsyn till det nära sambandet mellan denna lag och smugglingslagstiftningen i övrigt ävensom de allvarliga olägenheter, som visat sig förbundna med det hittillsvarande systemet med beslagarandelar, lärer det dock stå utom all fråga, att ett upphävande av detta system såvitt angår spritinförsellagen bör föranleda motsvarande åtgärder även i fråga om varuinförsellagen.

Beträffande härefter fördelningen av böter m. m. efter beslagarandelarnas indragning har i 1935 års betänkande föreslagits, att kronan — vars andel för närvarande i allmänhet utgör en tredjedel, enligt varuinförsellagen i vissa fall dock hälften — skulle erhålla en tredjedel, varemot återstoden — som för närvarande uppdelas mellan beslagaren samt generaltullstyrelsen och i vissa fall överståthållarämbetet, magistraten eller länsstyrelsen — skulle, för att användas till gratifikationer m. m., tillfalla generaltullstyrelsen eller, då fråga är om rusdrycker som icke blivit insmugglade, fördelas lika mellan generaltullstyrelsen och någon av övriga nyssnämnda myndigheter. Detta förslag — som alltså anknyter till vad som redan nu gäller på smugglingslagstiftningens område och som har en viss motsvarighet även i flertalet författningar angående alkoholhaltiga drycker — kan såsom statskontoret anmärkt, om detsamma varder genomfört, tänkas leda till att medel tillföras smuggelfonden i större utsträckning än som med hänsyn till dess ändamål kan anses lämpligt. Erinras må i sådant hänseende, att under tioårsperioden den 1 juli 1923—den 30 juni 1933 i genomsnitt nära 100,000 kronor för år inflöto till smuggelfonden samt att beslagarandelarna under senare hälften av denna period uppgingo till i medeltal nära 110,000 kronor för år. Emellertid ha tillskotten till smuggelfonden under de sista åren visat en utpräglad nedgång, och det lärer med hänsyn härtill få anses befogat att åtminstone tillsvidare bortse från de betänkligheter, som ur nyss angiven synpunkt kunde anföras mot förslaget. Icke heller eljest synes något avgörande hinder möta mot förslagets genomförande. Det är emellertid icke uteslutet, att gratifikationssystemet kan visa sig medföra olägenheter, som påkalla att frågan om dess bibehållande på förevarande område framdeles bör tagas under förnyat övervägande.

Vad angår fördelningen av gratifikationer ur smuggelfonden synes för ernående av ett rättvist resultat vara lämpligt, att generaltullstyrelsen i erforderlig utsträckning samråder med vederbörande länsstyrelser. Härigenom lärer också kunna undvikas, att olika myndigheter var på sitt håll besluta tilldela gratifikationer åt en och samma befattningshavare. Beträffande grunderna för gratifikationernas utdelande torde såsom överståthållarämbetet anfört avgörande betydelse böra fästas vid den skicklighet och det nit veder-

börande befattningshavare visat vid fullgörande av sin tjänst i allmänhet; gratifikationerna böra däremot icke få karaktären av belöning för verkställda beslag.

Såsom förutsatts i 1935 års betänkande torde smuggelfonden böra få anlitas för utbetalande av belöningar eller ersättning även åt enskilda personer, som inlagt särskild förtjänst om uppdagande av smugglingsbrott eller på grund av lämnat biträde haft särskilda kostnader. För den händelse lagtextens avfattning icke skulle anses medgiva utbetalningar av nu ifrågavarande slag, torde ett förtydligande härutinnan böra ske. — I den mån förhållandena det medgiva torde medel ur smuggelfonden kunna för nu angivet ändamål ställas till statspolisens förfogande.

Vad till sist angår förfarandet med de medel, som enligt spritinförsellagen kunna tilldelas länsstyrelserna m. fl., skola dessa — helt visst obetydliga — belopp användas på samma sätt som är föreskrivet beträffande vissa bötesandelar m. m. enligt åtskilliga andra rusdrycksförfattningar, eller sålunda till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synerligt nit vid beivrande av olovlig rusdryckshantering. Närmare regler angående fördelningen av dylika medel återfinnas i en särskild kungörelse den 16 december 1921 (nr 728).[1] Såsom framgår såväl av ifrågavarande lagbestämmelser som av nämnda kungörelse måste en utbetalning till enskilda personer i dessa fall anses utesluten. En ändring på denna punkt — som, om en sådan överhuvud varit åsyftad i 1935 års betänkande, skulle kräva jämkning av ett stort antal författningsbestämmelser — torde emellertid knappast vara påkallad, helst som i flertalet av de ifrågavarande författningarna alltjämt medgives, att andel i böter kan tilldömas angivare.

I enlighet med vad sålunda anförts hade i de vid promemorian fogade lagutkasten upptagits stadganden om fördelning av böter m. m., i huvudsak överensstämmande med vad därutinnan föreslagits i 1935 års betänkande, dock att beträffande den s. k. smuggelfonden förordats, att inflytande medel skulle få användas »till uppmuntran av tulltjänstemän och polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig varuinförsel, eller eljest till ändamål, ägnat att främja upptäckandet av eller motverka sådan införsel.»[2]

Mot innehållet i departementspromemorian i nu berörda hänseenden har från *kontrollstyrelsens* sida ej framställts någon erinran. *Generaltullstyrelsen* åter säger sig ha funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande av principiell innebörd endast såvitt angår de i promemorian berörda grunderna för tilldelande åt tjänstemän av gratifikationer ur smuggelfonden. Styrelsen anför härutinnan följande:

I promemorian har, under hänvisning till yttrande av överståthållarämbetet, framhållits, att avgörande betydelse vid gratifikationernas utdelande borde fästas vid den skicklighet och det nit vederbörande befattningshavare visat vid fullgörande av sin tjänst i allmänhet, varemot gratifikationerna icke borde få karaktären av belöning för verkställda beslag. Enligt styrelsens uppfattning låter det sig knappast göra att härutinnan uppdraga några mera bestämda allmänna riktlinjer för tillämpningen av de föreslagna be-

[1] Jämför även kungörelsen den 20 juni 1924 nr 277.

[2] Nu »till uppmuntran — — — varuinförsel, eller till särskilda åtgärder för motverkande av sådan införsel».

stämmelserna i ämnet. Väl anser jämväl styrelsen det vara uppenbart, att gratifikationerna icke böra bliva beroende av i vad mån det lyckats vederbörande att verkställa beslag. Denna åsikt har även kommit till uttryck i det år 1935 framlagda sakkunnigbetänkande, där beslagarandelarnas borttagande förordats. Tydligt är å andra sidan, att gratifikationerna icke böra utdelas på sådant sätt och efter sådana grunder, att de mera få karaktären av en löneförstärkning vid visst slag av tjänstgöring än av en uppmuntran för ådagalagt synnerligt nit i tjänsten. För att gratifikationssystemet skall kunna få ett verkligt värde såsom ersättning för beslagarandelssystemet, synes det bliva erforderligt, att tilldelandet av gratifikationer i viss omfattning sker i anslutning till inträffade särskilda fall, då smuggling blivit upptäckt eller förhindrad, varvid det, oavsett huruvida eller av vem beslag blivit verkställt, bör prövas, i vad mån olika tjänstemän genom sin medverkan gjort sig förtjänta av särskild uppmuntran. Vidare bör det icke vara uteslutet, att gratifikation tilldelas tjänstemän exempelvis i förekommande fall, då omständigheterna föranlett ett särskilt ansträngande eller ihållande arbete, utan att dock något direkt påvisbart resultat vare sig i form av beslag eller eljest ernåtts.

Departementschefen. För egen del vill jag — i överensstämmelse med den uppfattning, som jag redan i annat sammanhang haft tillfälle uttala — tillstyrka, att rätten för beslagare att åtnjuta andel i böter m. m. enligt spritinförsellagen nu måtte upphävas och att, såsom en följd härav, motsvarande ändring måtte genomföras även beträffande varuinförsellagen. Den omläggning av nu gällande regler om fördelning av böter m. m., som härav betingas, torde böra ske i väsentlig överensstämmelse med de förslag, som härutinnan framställts i 1935 års betänkande och den inom finansdepartementet upprättade promemorian. Sålunda synes den andel i böter m. m., som jämlikt ifrågavarande lagar skall tillkomma kronan, böra bestämmas till en tredjedel, och torde återstoden få ställas till vederbörande myndigheters förfogande för att användas till gratifikationer m. m., allt i enlighet med grunder, som — i anslutning till nyssnämnda förslag — torde böra i författningarna närmare angivas.

I syfte att smuggelfonden må kunna anlitas för utbetalande av belöningar eller ersättning åt enskilda personer, som inlagt särskild förtjänst om uppdagande av smugglingsbrott eller på grund av lämnat biträde haft särskilda kostnader, torde de i 19 § varuinförsellagen meddelade föreskrifterna angående ändamålet med fonden böra jämkas på sätt föreslagits i departementspromemorian. Av skäl, som i promemorian angivits, lärer det däremot icke böra ifrågakomma att meddela några nya bestämmelser i syfte att jämväl medel, som enligt gällande föreskrifter skola användas till uppmuntran av polismän för ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig rusdryckshantering, måtte kunna tagas i anspråk för utbetalning till enskilda personer. — Det torde böra förutsättas, att generaltullstyrelsen skall för varje budgetår ur smuggelfonden ställa ett skäligt belopp till statspolisens förfogande för att användas till ersättning och belöningar åt enskilda personer.

Vad slutligen angår grunderna för utdelning ur smuggelfonden av gratifikationer åt tjänstemän kan jag i huvudsak ansluta mig till de synpunkter, som generaltullstyrelsen härutinnan anfört. För egen del vill jag endast tillägga,

att det synes lämpligt, att styrelsen — på sätt i departementspromemorian uttalats — i gratifikationsärenden samråder med vederbörande länsstyrelser i den mån så anses erforderligt.

De nu förordade reglerna kunna, såsom i departementspromemorian anmärkts, tänkas leda till att medel tillföras smuggelfonden i större utsträckning än som kan anses lämpligt. Med hänsyn bland annat härtill är det icke uteslutet, att hithörande spörsmål framdeles måste upptagas till förnyat övervägande.

Övriga spörsmål. Förslag till lagar i ämnet.

I yttranden över 1935 års betänkande och 1936 års promemoria hade i vissa fall framställts önskemål om ändringar i smugglingslagstiftningen jämväl i andra avseenden än som i det föregående berörts. Så hade exempelvis på några håll anmärkts, att frågan om en reformering av åklagarväsendet i tullmål hade bort bliva föremål för utredning, därvid man ansett att åtal i dylika mål borde anhängiggöras och utföras av allmän åklagare i stället för, såsom nu är regel, av särskild tullåklagare. Vidare hade kontrollstyrelsen framfört ett tidigare framställt förslag, att bestämmelser borde meddelas om vidgad rätt att förfölja utländska spritsmugglingsfartyg på internationellt vatten. I den inom finansdepartementet upprättade promemorian gjordes gällande, att ifrågavarande ändringsyrkanden för närvarande antingen icke kunde eller icke borde komma under övervägande. Vad därutinnan anfördes har i yttrandena över promemorian icke föranlett någon erinran. Anmärkas må emellertid, att generaltullstyrelsen, utan att nu vilja framställa något yrkande, i sitt yttrande berörde vissa förhållanden, som tidigare — år 1932 — föranlett ändringsförslag från styrelsens sida.

En omläggning av åklagarväsendet i tullmål kan uppenbarligen icke ske utan närmare utredning. Då behovet av en dylik ändring knappast lärer vara alltför trängande, har jag funnit detta spörsmål icke böra upptagas till prövning i samband med frågan om fortsatt giltighet av spritinförsellagen. Icke heller eljest har jag, utöver vad i det föregående omnämnts, funnit anledning nu föreslå någon ändring i spritsmugglingslagstiftningen.

I enlighet med av mig nu angivna grunder ha — i väsentlig överensstämmelse med de inom finansdepartementet utarbetade lagutkasten — inom sagda departement upprättats förslag till

1:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

3:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1935 (nr 234) med tillägg

till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten; samt

4:o) lag angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. och 19 § lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Beträffande de under 1:o) och 4:o) omnämnda förslagen må i korthet anmärkas följande.

Förslaget till lag om fortsatt giltighet av spritinförsellagen.

I spritinförsellagen återfinnas de viktigaste reglerna angående fördelning av böter m. m. för närvarande i 23 § 1 och 2 mom. I 5 mom. samma paragraf föreskrives, att stadgandet i 19 § andra stycket varuinförsellagen, enligt vilket beslagare i vissa fall går förlustig andel i böter m. m., skall äga motsvarande tillämpning jämväl med avseende å spritinförsellagen. Bestämmelser i sistnämnda hänseende bliva uppenbarligen obehövliga, därest de nu ifrågasatta ändringarna skola genomföras, och 5 mom. bör följaktligen upphävas. — I det lagförslag, som fogats till 1935 års betänkande, hade under 23 § 1 mom. upptagits föreskrifter angående fördelning av »böter, vilka ådömts för brott, varom i denna lag sägs, så ock av behållna försäljningssumman för egendom, som jämlikt lagen är förverkad, ävensom av belopp, som utgives i stället för dylik egendom — — —». Motsvarande föreskrifter hade i 2 mom. meddelats beträffande »böter, vilka ådömas för sådan olovlig befattning med spritdrycker och vin, som avses i 4 eller 5 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel,» samt »värdet av egendom, som i samband med ådömande av ansvar för sådan gärning förklaras eller skolat förklaras förverkad». I det nu föreliggande förslaget ha här ifrågavarande bestämmelser angående fördelning av böter m. m. upptagits i 1 mom., varför 2 mom. ansetts böra upphävas. Beträffande innehållet i förslagets 23 § 1 mom. må i övrigt anmärkas följande. Med uttrycket »förverkad egendom» har avsetts att beteckna egendom, som blivit förverkad enligt spritinförsellagen eller, på grund av stadgandet i 9 §, jämlikt bestämmelse i varuinförsellagen. Till »stadgande i 1 kap.» spritinförsellagen är uppenbarligen att hänföra jämväl lagens 9 §. Orden »skolat dömas förverkad», som även återfinnas i nuvarande 23 § 2 mom. andra stycket, torde få anses åsyfta såväl de fall, då egendom som skolat bliva förverkad har förskingrats, som fall, då egendom blivit förverkad annorledes än genom domstols utslag. De här ifrågavarande ordalagen kunna väl icke anses fullt tillfredsställande; med hänsyn till att samma uttryck förekommer jämväl i andra sammanhang har någon omformulering emellertid ej synts böra ske. — Beträffande slutligen övergångsbestämmelserna må följande anföras.

I 1935 års betänkande hade (sid. 159), i anslutning till ett uttalande inom lagrådet[1], föreslagits att de förordade nya bestämmelserna i spritinförsellagen och varuinförsellagen angående fördelning av böter m. m. icke skulle tillämpas därest sakfällande utslag meddelats före lagändringarnas ikraftträdande. I enlighet härmed hade i det vid betänkandet fogade förslaget till lag om änd-

[1] Jämför proposition nr 5 år 1933, sid. 16.

ringar i spritinförsellagen upptagits ett stadgande av innehåll, att om före lagens ikraftträdande meddelats sakfällande utslag, vad i 23 § stadgades icke skulle äga tillämpning. I det vid departementspromemorian fogade lagutkastet angående ändringar i spritinförsellagen hade i nu förevarande hänseende föreslagits ett stadgande av innehåll, att om före lagens ikraftträdande böter ådömts, egendom förklarats förverkad eller belopp, svarande mot egendomens värde, utdömts, äldre bestämmelser angående fördelning av böter m. m. fortfarande skulle tillämpas, ändå att frågan om böternas ådömande, egendomens förverkande eller gäldande av dess värde icke slutligen avgjorts vid tiden för lagens ikraftträdande. På sätt generaltullstyrelsen anmärkt lärer ett stadgande, sådant som det i lagutkastet upptagna, emellertid knappast vara tillämpligt å de fall, då förordnande enligt 17 § spritinförsellagen meddelats därom, att beslag skall tillsvidare bestå, och förverkande därefter inträder omedelbart i och med utgången av den tidsfrist, som i 18 § är fastställd för anmälan av missnöje med beslaget. På grund härav har ifrågavarande övergångsbestämmelse omredigerats i syfte att de nuvarande fördelningsreglerna må bliva tillämpade jämväl i fall, då egendom annorledes än genom domstols utslag blivit förverkad före den 1 juli 1938.

Förslaget till lag om ändringar i varuinförsellagen.

Ändringen i 12 § 2 mom. — som tillkommit i anledning av förslag i departementspromemorian och generaltullstyrelsens däröver avgivna yttrande — sammanhänger med den inledningvis berörda omorganisationen av kustbevakningen.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse *bilaga A*[1] till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

R. Borgström.

---

[1] Denna bilaga, vilken är lika lydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 7 mars 1938.

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 11 februari 1938 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 28 januari 1938, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;*

2) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;*

3) *lag om fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1935 (nr 234) med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten;* samt

4) *lag angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. och 19 § lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn Erik Söderlund.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena ävensom cheferna för justitie- och socialdepartementen anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 7 mars 1938 avgivna utlåtande över de den 28 januari 1938 till lagrådet remitterade förslagen till

1:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

3:o) lag om fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1935 (nr 234) med tillägg till gällande bestämmelser rörande införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten; samt

4:o) lag angående ändrad lydelse av 12 § 2 mom. och 19 § lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Föredraganden hemställer, att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

R. Borgström.